

GEFIONSPRINGVANDET

Udført i 1898-1908 af Anders J. Bundgaard (1864-1937) og rejst i 1908 af Ny Carlsbergfondet og Københavns Kommune. Støbt hos bronzestøber Lauritz Rasmussen.

Medlemmer af Fællesudvalget 1897-1908:

På et BR-møde 31.5.1897 vedtoges bestemmelser for oprettelse af en fond under kommunen til kunstneriske formåls fremme, pp. 343-71; på et møde 6.9.1897 valgtes udover borgmester (?) og rådmand Klausen fra Mag. 1. afd. Ingemann, Philipsen og Benzon, til Fællesudvalget (BR forhandl., 58. Aarg., I, pp. 671-72; disse blev genvalgt på et BR-møde 20.11.1899 (60. Aarg., II, p. 1480); på et BR-møde 7.2.1898 indvalgtes borgmester Dybdal som medlem af Fællesudvalget; på et BR-møde 15.1.1900 (61. Aarg., II, pp. 1977-78) blev Dybdal og rådmand Kjær genvalgt; 9.4.1900 indvalgtes Jensen. 22.4.1901 genvalgtes Philipsen, Benzon og Jensen (Aarg. 62, I, pp. 132-34). 28.4.1902 genvalgtes de samme tre (Aarg. 63, I, p. 135). 20.4.1903 indvalgtes til medlemmer af Fællesudvalget Benzon, Duurloo og Rump (Aarg. 64, p. 71).

BR-møde 15.11.1897. Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger fra den 5te April 1897 til den 21de Marts 1898, 58, Aargang, København 1898, pp. 1106-07:

Kommunalbestyrelsen havde 10.11.1897 modtaget skrivelse fra Carlsbergfondets direktion, underskrevet C. Christiansen, E. Holm, S.M. Jørgensen, J.L. Ussing og Eug. Warming. Bryggeriet Gamle Carlsberg 11.11.1897 fejrede sit 50 års jubilæum. J.A. Jacobsen havde følt sig ganske særligt som den københavnske borger, og fødebyens tarv lå ham stærkt på sinde. Han deltog i BR's forhandlinger gennem adskillige år, og i Rigsdagen virkede han for kommunale interesser. Derfor tilbød fondet en gave på 50.000 kr. "til paa et passende Sted i Byen – med Hensyn til hvilket Direktionen maaske tør haabe at blive hørt – at lade opføre et kunstnerisk smykket Springvand."

Mag. 1. afd. (H.N. Hansen), indstilling til Borgerrepræsentationen, 13.12.1897 (trykt udkast):

Opgaven søges løst ved offentligt udbud blandt danske kunstnere ved Fællesudvalget. "Den senere endelige Vedtagelse i Sagen maa være forbeholdt Kommunalbestyrelsen."

BR-møde, 20.12.1897. Københavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger fra den 5te April 1897 til den 21de Marts 1898, 58, Aargang, København 1898, pp. 1393-96:

Magistraten foreslår en anbringelse ved Videnskabernes Selskabs bygning eller på Vestre Boulevard, ligesom det foreslås, at opgaven søges løst ved offentlig udbydelse blandt kunstnere. Den videre befordring af sagen overdrages til Fællesudvalget. Jensen fandt det besynderligt, at placeringen ved VS's bygning var taget for givet. Derved kom det let til at se ud, som om Carlsbergfondet gav sig selv og ikke byen en gave. Torp samstemte deri. Borgmester Hansen mente derimod, at det "var naturligt at vælge det foreslaede Sted, hvor der er opført en smuk Bygning ved en tiltalende offentlig Plads, som der allerede for flere Aar siden har været Tale om at smykke med en Fontæne eller en Statue. Det bliver en smuk Spadsereplads, der navnlig paa Grund af Glyptotekets Nærhed ogsaa vil blive besøgt af mange Udlændinge. Det er ogsaa anset for heldigt, at Springvandet faar Plads i en Del af Byen, der ikke hører til de centrale." Han overlod til udvalget at overveje sagen. Philipsen fandt det på sin plads, at der blev taget nogen hensyn til donatoren ved placeringen, men bad endvidere udvalget overveje

muligheden for en anbringelse på Rådhuspladsen. Et udvalg på fem medlemmer foreslog nedsat på det følgende møde.

BR-møde, 10.1.1898. Københavns Borgerrepræsentanternes Forhandlinger fra den 5te April 1897 til den 21de Marts 1898, 58, Aargang, København 1898, p. 1412:
Til medlemmer af udvalget til springvandets udførelse og placering valgtes Ingemann, Knudsen, Koch, Paludan og Philipsen.

Udvalgsindstilling 21.3.1898 (underskrevet V. Ingemann, P. Knudsen, P. Koch, C.F. Paludan og ordfører Gustav Philipsen):
Magistratens forslag om at opstille springvandet nær Carlsbergfondets bygning på trekantstykket foran Glyptoteket eller på selve Vestre Boulevard skabte dissens. Man fandt Rådhuspladsen mere velegnet, men her kunne der opstå problemer i forbindelse med sporvognsfærdselen. Det fremkomne forslag om at løse opgaven gennem offentligt udbud blandt indenlandske kunstnere mødte ingen indvendinger. Det overlades til Fællesudvalget til kunstneriske Formaalets Fremme at overveje placeringen og afgøre, hvorvidt der skal afholdes konkurrence i begrænset eller offentligt udbud. Udgifter i forbindelse med en eventuel konkurrence afholdes af Fællesfonden.

BR-møde, 6.4.1898. Københavns Borgerrepræsentanternes Forhandlinger fra den 6te April 1898 til den 20de Marts 1899, 59, Aargang, København 1899, I, p. 12-16:

Muligheden for en placering på Rådhuspladsen har været overvejet af udvalget, som dog har måttet opgive tanken, idet pladsen endnu er for ufærdig og spørgsmålet om sporvognsfærdselens centralknudepunkt endnu ikke afgjort. Afgørelsen foreslås alene lagt i Fællesudvalget til kunstneriske Formaalets Fremmes hænder. Udvalget har betænkeligheder ved den foreslåede offentlige udbydelse, idet erfaringen viser, at "de yderst sjelden føre til et heldigt Resultat, idet de betydeligste Kunstnere som regel holde sig tilbage fra en almindelig Konkurrence, og de nogenlunde tilfredsstillende Udkast, der femkomme ved Skitsekonkurrencen, ikke byde Garanti for en tilfredsstillende endelig Løsning. Også dette bør dog afgøres af Fællesudvalget. Philipsen udtalte på udvalgets vegne, at man nærede "nogen Tvivl om, at Staden og Giveren ville blive fuldkommen tilfredse med et Springvand, der tilvejebringes for den Sum, der er tale om." Pengene foresloges således i stedet anvendt til to påtænkte monolitter med lurblæsere, der skulle flankere Rådhusets indgang. Fondets direktion var ikke direkte afvisende, men man lagde vægt på, at gaven lød på et springvand. Indstillingen i sin helhed vedtoges enstemmigt.

H. Trier, Københavns Borgerrepræsentanter, til Mag. 1. afd., 13.4.1898:
Meddeler, af BR ikke "i et og alt have kunnet tiltræde Magistratens Forslag", har i stedet vedtaget at udførelsen og anbringelsen af springvandet søges løst gennem "en begrænset eller offentlig Udbydelse", at det overdages Fællesudvalget at foretage det fornødne ved denne udbydelse, herunder foreløbig udpegning af pladsen og at de dermed forbundne udgifter afholdes af Fonden til kunstneriske Formaalets Fremmes midler.

Fællesudvalgets indstilling til Kommunalbestyrelsen, 24.5.1898:
Skitsekonkurrencens udfald var følgende: 1. præmie til Bundgaards Gefion, 2. præmie til Anne Marie Carl-Nielsens "Kong Skjold, der binder bjørnen" og 3. præmie til Bonnesens "Thor, der kører med sine bukke". Det med 1. præmie belønnede udkast tiltalte udvalget, idet det "giver en saa livfuld, simpel og plastisk-skjøn Læsning af den stillede Opgave, at det i fortrinlig Grad synes egnet til at bringes til Udførelse." Placeringen er man dog usikker på. Langelinie

foreslås i stedet med følgende begrundelse: "Vandet, der sydende og skinnende bryder frem af Plovfuren, falder da ned over fire lave Cascader mod Amaliegade. Paa Siderne af disse Cascader, der dannes og indhegnes af Granit, anbringes enkelte mindre Figurer (Jætter, Hvalrosser, Sæler eller lign.) dels af Bronze dels af Granit, fra hvilke Vandstraaler sprøjte ind i Bassinet mod Hovedgruppen. Fordelene ved denne Anbringelse ere iøjnefaldende: Det hele Anlæg vil paa denne Maade blive af langt større Virkning og vil kunne gjøre sig gjældende i stor Afstand ligesom Vandmasserne udnyttes i høj Grad ved Terrænets naturlige Fald og de derved muliggjorte Cascader. Det ypperligt grebne nationale Motiv synes næsten at kræve en Opstilling af Gruppen i Øresunds umiddelbare Nærhed, og intet kan formentlig falde naturligere end den forestaaende Udnyttelse af Vandterrassen til Pryd for den nu lidt svagt exploiterede Skraaning fra Viadukten." Udvalget har énstemmigt tilsluttet sig dette forslag, og Carlsbergfondets direktion såvel som kunstneren er enig deri. Midlerne fra Carlbergfondet rækker dog ikke til at finansiere monumentets påkrævede størrelse og de med placeringen forbundne anlægsudgifter. Et bassin i granit vil koste 18.000 kr., fundament og pumpe 30.000 kr. oveni. Anlæggelsen vil tage 2-3 år. Et beløb på op til 50.000 kr. bør tages af Fonden til kunstneriske Formaaes Fremme. Udvalget bemyndiges til at skrive kontrakt med kunstneren og at "foretage det til Sagens Realisation i øvrigt fornødne."

Vandinspektør F. Øllgaard til Mag. 1. afd., 6.6.1898:

Vandforbruget (tdr. pr. time) på følgende springvand:

Gl. Torv: 60 (festdage 170)

Amagertorv: 120

Kongens Have: 30

Søndermarken: 150

Christiansborg Slotsplads: 300

Hvert af springvandene på Place de la Concorde: 1.370

Fontaine St.-Michel: 1.210

Tuilerierne: 700

Foran Theatre-Français: 500

Albertsplatz, Dresden 470

Striesener Platz, Dresden 220

Forbindes med en af vandværkets store hovedledninger, evt. vand fra Søerne eller havnen frem for drikkevand. Cirkulerende vandmængde foreslås ved eget maskinanlæg drevet af el eller gas.

Øllgaard til Mag. 1. afd., 9.6.1898:

Mener, det vil være nødvendigt at foretage "en Del flere Undersøgelser" for at kunne bestemme, hvor stort vandforbruget til det nye springvand vil blive.

Vandinspektør F. Øllgaard til Mag. 1. afd., 24.6.1898:

På spørgsmålet om, hvor stor en vandmængde pr. time, der kan disponeres over til Gefionspringvandet, svares følgende: "Springvandene paa de offentlige Pladse heri Byen (Gl. Torv og Amagertorv) ere som Regel i Virksomhed fra 1' April til henimod 1' December i Tiden fra Kl. 7-8 Formiddag til Kl. 6 til 9 Aften, altsaa gennemsnitlig 12 Timer daglig i 245 Dage af Aaret. Forudsættes, at det nye Springvand skal være i Virksomhed i samme Tid, vil det, for hvert 100 Tdr. pr. Time dets Vandforbrug sættes til, forbruges ca. 294.000 Tdr. aarlig. Med 300 Tdr pr. Time vil det altsaa forbruge ca. 900.000 Tdr. og til Sammenligning anføres, at Stadens hele Vandforbrug for Tiden udgjør ca. 75 Millioner Tdr. Det aarlige Vandforbrug til det nye Springvand vilde jo væsentlig forringes, ved at indrette det saaledes, at det kun ved festlige Lejligheder benyttede større Vandmængder,

og dets Forbrug i øvrigt under daglige Forhold holdtes forholdsvis lavt f. Ex. Omkring 10 Tdr. pr. Time.

Da der formentlig neppe vil blive Tale om at bruge højtspringende Straaler i det nye Springvand, kan der, som anført i min Skrivelse af 6' dennes, spares meget Vand, naar Vandets Tryk i Ledningen udnyttes ved Vandinjektorer sammenbyggede med Straalepiben, og denne Besparelse vil antagelig kunne naa op til omtrent den halve Vandmængde."

F. Øllgaard til Mag. 1. afd., 1.7.1898:

Vedlagt tegning over den foreslåede ordning til et springvand med cirkulerende vand. Driftsudgifterne ville blive på 4.700 kr. imod 14.800 kr. uden cirkulation.

Konst. Borgmester F. Abrahamson til Mag. 1. afd., 12.7.1898:

Vedlagt genpart af skrivelser med tegning fra vandinspektøren, Københavns Vandværk.

Trykt bekendtgørelse fra Det kommunale Fællesudvalg til kunstneriske FormaaIs Fremme, 13.7.1898 (udkast maj 1898):

Danske kunstnere indbydes til konkurrence om udførelse af et springvand. Model i voks, gips, brændtler eller træ i 1/12 størrelse indsendes med geometrisk plan og opstalt i 1/24 størrelse og overslag over bekostningen. Placeringen tænkes at være på trekanten over for Glyptoteket. Tre præmier på hhv. 800, 500 og 300 [der står 800] kr. udsættes. Det er ikke bindende for kommunen at lade præmierede forslag udføre. Tegningerne forbliver kommunens ejendom.

Ingemann til Dybdal, 24.10.1898:

Tiltræder bekendtgørelsens ordlyd, "om end med Beklagelse".

Bekendtgørelse til dagspressen, 25.10.1898:

Konkurrencearbejderne til det Kjøbenhavns Kommune af Carlsbergfondet skænkede Springvand vil være at indlevere i Kunstindustrimusæet.

Arbejderne indleveres den 16de November d. A. i Stedet for som tidligere fastsat den 1ste November.

For saa vidt nogen Konkurrerende vil have Vanskelighed ed at opbevare sit Arbejde fter 1ste November anmodes vedkommende om at henvende sig nogle Dage i Forvejen i Magistratens 1ste Afdeling, hvor skriftlige Anmeldelser om alle Konkurrencearbejderne saa vidt muligt ønskes indgivne inden 1ste November. Kjøbenhavn d. 25. Oktober 1898. Det kommunale Fællesudvalg til kunstneriske FormaaIs Fremme.

Bebudede konkurrenceforslag, 31.10.1898:

1) Skitse mærket "Danaiden" anmeldes (Carl Aarsleff): "Danaiden holde Vand i de bundløse Kar, medens Underverdenens Uhyrer atter bortspy det. Udførelsen af dette Springvand i 10 a 12 Gange saa stort som Skitsen, vil kunne skee for den dertil bestemte Sum af Kroner 50,000 –"

2) Billedhugger Charles Bøgh anmelder sin deltagelse (i granit, overslagspris 25.000 kr.)

3) Skitse mærket "Athene" (overslagspris 50.000 kr.) anmeldes til indlevering på Kunstindustrimuseet 16.11.1898

4) Maleren Joachim Petersen anmelder sin deltagelse med et Timeglas: "Til Broncestøbning, glasserede Sten og Haandværkere vil medgaa ca. 40,000 Kr." bronzestøbning

5) Skitse mærket "Pøle-Nord" anmeldes (Thomas Bærentzen og Carl Brummer): "Fontainens rent architectoniske Dele, saavel som de 4 Hvalrosser, udføres i finthuggen Granit. Herfra undtages dog Bunden af det store Bassin, Underlaget

for Trappetrinene samt det underste af Midtpartiet, hvilke dele støbes i Beton. Overfladen af Jordgloben tænkes udført i fladt Relief eller med Landsdelene indlagte af en noget forskjelligt farvet Sten. Samtlige Modellens Metaldele hamres i Kobber. Fontainen vil kunne udføres og opstilles for c. 40,000 Kroner"

6) Georg Jensen anmelder sin deltagelse: "Fontaine bygget over Strofen

"Herop maatte Trolden fra dyben Sø,
Hold op med Din Ringlen, her er din Mø."

Af Folkevisen Hr. Vildemad og hans Mø saa pur. Tænkt udført i Granit, med Undtagelse af Hovedgruppen, som skal være i mørk Bronze. Bassinets Kant med de slumrende Havfruer er den Ro der hersker paa Bunden af den dybe Sø. Selve Fontainen er den Uro og Kraft som bære Trolden op; Vandet skal koge og bruse omkring ham, sive ned over Kummens Kant. Vil koste c. 50,000 Kr."

Louis Hasselriis anmelder sin deltagelse med to skitser:

7) Ole Lukøje Springvandet: "Ved Foden af en Søjle sove to Børn efter et Bad; mellem dem saar Ole Lukøje midt i Digterlyren med opslaaet Paraply. Under Lyren, saavel som i Søjleens Kapitæl over de sovende, er det antikke Hoved der fremstiller "Søvnen" anbragt. Øverst paa Søjleens kapitæl staar en Piniekogle, - Kærlighedens og Dødens Symbol. Vandspringet besørages af Delfiner og Tritonmasker."

8) Kong Skjold Springvandet: "Fra sit Skjold, som bæres af tre Svaners stærke Vinger, speider Kong Skjold efter - "Svanereden". Nordiske Skjolde prydet med Skjoldungenavnene Skjold, Amler, Knud den hellige, Valdemar den stoe, Christian den Fjerde og Frederik den Syvende ere anbragte paa Vandkummen. Vandspringet besørages af Delfiner og Søstjerner."

"Saafremt den høitærede Komité maatte vælge "Ole Lukøje Springvandet" eller "Kong Skjold Springvandet", og ønske det udført, er jeg med Glæde villig til at forhandle de nærmere Detailler ved Udførelsen, paa Basis af Indbydelsen af 13 Juli 1898 fra det kommunale Fællesudvalg, til kunstneriske FormaaIs Fremme". (17.11.1898).

9) Skitse mærket "R" anmeldes (Rasmus Larsen): "Motiv fra den nordiske Mythologi *Vandets Oprindelse* Hjorten Eikthyrner fra hvis Takker Vandet strømmer nd i brønden Hvergelmer:

men af hans Vier
drypper i Hvergelmer
deraf kommer alle Vande
(Grimmersmål)

Som på Tegningen vist kunde der tilsættes en Figur på hver Side af Hjorten forestillende "Varme" og "Kulde"

"Tilbud til den af mig under Mærket R indsendte Model til Konkurrencen om det Kjøbenhavns Kommune af Carlsbergfondet skænkede Springvand For den dertil udsatte Sum 50.000 Kroner tilbyder jeg at udføre mit Forslag således:

Det heles Fundamentering.

Kummen og Fodstykket udføres i Granit.

Hjorten og Ormene støbes af Bronze.

Granitfodsstykket har jeg tænkt mig udsmykket med stiliserede Vandplanter støbt af Bronze. (Der var ikke levnet mig Tid til at vise det paa Modellen).

Indlægning af Vandledning indenfor Springvandets Område.

Der kunde således, som på den Modellen medfølgende Tegning er vist, indsættes en Figur på hver Side af Hjorten, forestillende "Varme" og "Kulde", der da vilde være at støbe af Bronze med granitfodstykke.

Arbejdet vilde dog måske ved den Tilsætning tabe i Skønhed og Simpelhed hvad det vandt i Rigmom. Den ovennævnte Udsmykning af Hjortens Fodstykke bortfaldt da." (16.11.1898)

10) Julius Schultz anmelder sin deltagelse: "Jeg tilbyder herved at paatage mig udførelsen og Opstillingen af et Springvand efter den af mig udstillede Skitse for en Sum af 50,000 Kr.

Skitsen er udført i en Størrelse af c. 5 Tom. Pr. Alen. Figuerne bliver c. 3 Alen høie. Figurerne, Kaalstokken, Sælerne, og Fiskene, udføres i Bronze, Bassinets Rand i Granit, Bassinets Bund samt Øer hvorpaa Figurerne ere anbragte udføres i Beton." (15.11.1898)

11) Skitse mærket "XXX" (Georg Müller) anmeldes: "Et Springvand med Bassin af Marmor i forskellige Farvetoner udført og opstillet:

i almindeligt Marmor Kr. 35,000.

i fineste do indtil Kr. 50,000."

12) Anders Bundgaard anmelder tre skitser: " – Gefion pløjer Sjælland ud –

"Og Ploven fured

Dybt i Grunden

Og Oxerne pløjede

Vældigt Egnen

Ud i Ægirs

Sølvblaa Favn."

Vandet tænkes brusende mod Plovjernene som foran en Skibsbov – ud af Dyrenes Næseboer som Støv. –

Tænkt udført i Bronze." (18.11.1898)

13) " – Havfruen –

"Tys-Tys, hvilken sølsom Klang

Fjernt over Bølgen lyder Havfruesang"

Tænkes udført i Bronze.

Harpens Strenges dannes af faldende Vandstraaler." (18.11.1898)

14) " – Grottekværnen –

"Hverv de fik

at hvirvle Kværnen,

den graa Sten

i Gang at drive."

Efter den yngre Edda blev der paa Kong Frodes Tid fundet to Møllestene saa vældige at ingen mægtede at dreje dem, men med dem kunde ogsaa alt males til stede, Rigdom og Lykke, saavel som fred mellem Mennesker. Kong Frode købte da hos Kong Fjølner i Sverige to Jættekvindes Fenja og Menja og satte dem til at dreje den uhyre Kværn – Grotti var Kværnens Navn.

Andre Sagnberettere vide at Kværnen sank i Havet og de kjende det Sted hvor den gik under. Bølgerne hvirvle her endnu rundt i Malstrøm. –

Tænkes udført i Bronze og Granit. –

Op af Kværnens Øje vælder Vandet, der atter synker tilbage, og mellem

Kværnstenene driver ned over den Flade hvorpaa Jættekvinderne gaa og derfra

ned i Bassinet. Bautastenene paa Springvandets kan anvendes til Indskrifter. Fra

Føden af disse Sten falder ni Vandstraaler ned i lige saa mange Kummer, derfra

igen tænkes Vandet ført ned til Bassinvandets Overflade, som vist paa Tegningen.–

Vandforbruget til ovennævnte tre Springvand vil kunne være meget ringe. –

Hvert enkelt Springvand med Bassin kan udføres i de antydede Materialer for

femti tusind Kroner – 50,000 Kroner" (18.11.1898)"

15) Paul Bloch anmelder sin deltagelse

16) S.S. Mørk anmelder sin deltagelse med en skitse med mottoet "Danmark

dejligst Vang og Vænge/Lukt mod Bølgen blaa". Overslag på i alt 69.200 kr.

Midterparti og indfatning i blå granit, bassinbund i beton, fremstilling af

Danmark, tre havfruer, tre dyr og diverse inskriptioner i bronze, delvis forgyldt.

Billedhugger Viggo Hansen skulle i kobber hamre tre skjolde, seks

muslingskaller, tre store fisk, 36 små fisk samt dekoration af tang. Lang

beskrivelse af udkastet: "Springvandet er tænkt som en hyldest til Danmark,.

Foroven er Danmark fremstillet ved en Kæmpehøj med Unddysse og Bautasten omgivet af Kornneg, paa de fremspringende Hjørner er anbragt de danske Løver, under dem paa Gesimsen viser det danske Vaaben, Kongens Navnetræk og Kjøbenhavns Vaaben paa Gesimsen er endvidre anbragt følgende Indskribtion:

"Danmark dejligst Vang og Vænge

Lukt mod Bølgen blaa"

De 3 Bassinger som omgiver Midterpartiet fremstiller de 3 Have, som omgive Danmark:

Kattegattet, Østersøen og Vesterhvet.

I Indfatningen om Bassingerne er anbragt 3 Sokkel hvorpaa hviler 3 Figurer med Fiskehaler fremstillende de 3 Have, der priser Danmark. Paa Sokklen anbringes en Indskribtion, som Udtryk for deres Glæde over Danmark (Kattegat: fire linier af Ingemanns "Danevang med grønne Bred", Østersøen: fire linier af "Der er et yndigt Land", Vesterhavet: fire linier af C.J. Boyes "I sølvblaa Vesterhav en dejlig Have") Soklen som danner Midterpartiet og som bærer Danmark Fremstillingen er decoreret med Motiver hentede fra Havets Dyre- og Planteliv.

Et Snit i vandret Projektion gennem Sokklen danner en uregelmæssig Sexkant. Paa de smalle Sider er anbragt en voxende Tangplante, som forneen bærer en Blaamusling, der aabner sig og danner 2 Skaaler, højere oppe danner Planten ved sine Blade endvidere 8 Skaaler. Vandet ridsler fra dette System af Skaaler ned i Muslingeskallerne og derfra ned i Bassinget. Øverst oppe danner en dobbelt Tor[s]k med et Hoved Afslutningen under Gesimsen, fra dette Hoved falder en bred Vandstraalened i Bassinget. Paa Tangplanten er anbragt Krabber og andre Sødyr (vedlagt pennetegning).

Den brede Side har en bred Aabning oppe under Skjoldet, hvorfra der falder et c 1½ Alen bredt Vandfald ned i Bassinget, der ved en Skærm spredes saa det forneden bliver 3 a 3½ Alen bredt, paa Fladen er anbragt som Decoration en Stime af Sild, som altsaa sees gennem det nedfaldende Vand. , under dem er anbragt Navnene paa de forskellige Have. Vandets Fald i Bassingerne skulde fremkalde Stemningen af Havets Brus.

Ud for de smalle Sider, er, helt ned ved Vandfladen, fremspringende Partier, paa hver af disse Partier anbringes en Opstilling af naturlige Søsten med Grupper af Dyr fremstillende Dyrlivet paa Havet. En Sælhund, et Par Gæs og et Par Maager. Bassinget indrammes forneden af en regelmæssig Sexkant, paa hvilken man kan gaa hen til Vandet. Her kunde anbringes 6 Kandelabre til Elektrisklys til Brug ved festlige Lejligheder. Ved disse bliver Vandfalden oplyste fra to Sider, hvilket er af stor Virkning. Medfølgende Udkast til en saadan Kandelaber med granit Sokkel og Bronze Opstander er dog ikke medtaget i Overslagene." Endvidere udførlige tekniske beskrivelser af projektet.

17) Carl Bonnesen (p.t. i Siam) anmeldes gennem Axel Locher Niels Hansen Jacobsen, Paris, anmelder sin deltagelse med to projekter: "Efter i Politikken at have læst, at den Anonymitet, der var paabudt Deltagerne i Concurrencen om Springvandet ved Glyptoteket, ikke er bleven overholdt, tillader jeg mig herved at oplyse Comitéen om, at de to Skitser under Mærket "Hydra", ere indsendte af mig." (29.11.1898)

18) "Hydra": granit og bronze, legemsstore danaider, overslag mindst 50.000 kr.

19) "Hydra": delvis eller helt i granit, bronze eller keramik, overslag 50.000 kr.

20) Skitse af Anne Marie Carl-Nielsen: "Skjold binder Bjørnen". Overslag på i alt 48.000 kr. Hovedgruppe og fire hunde i bronze, skål og søjle samt kumme i granit.

21) Skitse af Anne Marie Carl-Nielsen: "De tre Kvinder". Overslag 47.000 kr. Tre kvinder og en krans af roser i bronze, søjle og kumme af norsk marmor.

22) Skitse af musikeren Chr. Jensen, Randers (meget amatøragtig blyantstegning vedlagt): "Jeg har igjennem Bladene læst at der agtes opført en Fontæne foran Videnskabernes Selskabs Bygning i Kjøbenhavn, og tillader jeg mig i denne

Hensigt, at tilstille Dem en af mig komponeret Modell til en saadan. Modellen forestiller Videnskabens Gudinde "Pallas Athena" staaende paa en Globus med en fakkel i Haanden, igjennem et(?) Lys; Springvandets Straaler breder sig over Jorden, ligesom der ved Fig A straalere Vand ned i 2 ved Fig B anbragte Beholdere hvorved der ved Vandets Afløb derfra dannes et 3die Spring ved Fig C. Der kan om ønskes anbringes en Straalering om Globus'en hvorved der kan dannes en større Staalekraft... Da jeg ikke er tegner eller Fagmand eller har faaet anden Undervisning i Tegning en i Skolen er mine Meddelelser angaaende Modellen maaske ikke korekte hvorfor De bedes have mig undskyldt." (22.11.1898)

Brev til rådmand Kjær, boghandler Gustav Philipsen, arkitekt Ingemann og apoteker Alfred Benzon fra Fællesudvalget, 2.12.1898 (ikke afgået):

Udvalgsmøde om Uddeling af Præmier i Anl. af Springvandskonkurrencen foreslaaes afholdt Fredag d 9' Dec. Kl. 10 i Kunstindustrimuseet.

Da det formentlig er ønskeligt, at der tilkaldes 2 Kunstnere samt en Repræsentant for Carlsbergfondets Bestyrelse som stemmegivende i Mødet, beder jeg dHrr Medlemmer af Udvalget *omgaaende* meddele til Mag. 1. Afd., hvorvidt De er enige heri samt i, at der sker Henvendelse til de 3 nedenfor nævnte. Undertegnede Udvalg tillader sig at anmode dHrr Prof V. Bissen, Arkitekt M Nyrop og Prof, Dr. Edv Holm at ville deltage i Afgjørelsen af Præmieuddelingen ved Konkurrencen om det af Carlsbergfondet skjænkede Springvand. Ifald De samtykker heri, anmodes De om at mødes med Udvalget Fredag d. 9' Dec. Kl. 10 i Kunstindustrimuseet, hvor de konkurrerende Skizzer ere udstillede.

Breve til A. Bundgaard, Anne Marie Carl-Nielsen og Carl Bonnesen fra Fællesudvalget, 9.12.1898:

At undertegnede Udvalg har tildelt Dem 1ste Præmie, 800 Kr./2den Præmie, 500 Kr./3die Præmie, 200 Kr., for den af dem indsendte Model til det Kbhs Kommune af Carlsbergfondet skjænkede Springvand: Gefion, der pløjer Sjælland ud/Skjold binder Bjørnen/Thor kjører med sine Bukke, meddeles Dem herved. Beløbet vil d. 15 ds. kunne hæves i ? mod Deres Tilstaaelse.

Pressemeddelelse fra Mag. 1. afd. til Ritzaus Bureau, 10.12.1898:

Ved Konkurrencen i aAnledning af den paatænkte Udføreelse af et Springvand, til hvilket de af Carlsbergfondet er skjænket Kbhvns Kommune 50000 Kr., er der af det kommunale Fællesudvalg til Kunstneriske Formaals Fremme tildelt Billedhugger A Bundgaard 1ste Pæmie for Udkastet: Gefion pløjer Sjælland ud, Billedhuggerinden, Fru Anne Marie Carl-Nielsen 2den Præmie for Udkastet: Skjold binder Bjørnen og Billedhugger Carl Bonnesen 3die Præmie for Udkastet: Thor kjører med sine Bukke.

Pressemeddelelse fra Mag. 1. afd. til Berlingske Tidende, Nationaltidende, Politiken, Dannebrog, Vort Land og Social-Demokraten, 14.12.1898:

De Konkurrence-Udkast til et kunstnerisk smykket Springvand, der *ikke* have opnaaet Præmie, bedes afhendede fra Kunstindustrimuseet, Kbh., Mandag d. 19' ds.

Det kommunale Fællesudvalg til kunstneriske Formaals Fremme.

Notat (udat.):

Fonden for kunstneriske Formaals Fremmes beholdning var ultimo 1898 på 38.794,82 kr.

Anne Marie Carl-Nielsen til Bedømmelses-Komité for Springvandsudkast til Pladsen udenfor Videnskabernes Selskabs Bygning, 18.2.1899:

"Efter Opfordring har jeg nu indsendt en Farveskitse af mit Spring på den opgivne Plads foran Videnskabernes Selskabs Bygning. Da jeg ikke er Malerinde og altså ikke som sådan kan indlade mig på nogen Konkurrence har jeg ladet en Maler udføre Farveskitser og beder den ærede Komite at betragte den nærmest som en Orientering-Plan med redegørelse for Størrelse og Linievirkning på den opgivne Plads foran Videnskabernes Selskabs Bygning.

Med Hensyn til Gjennemførelse tillader jeg mig at henvise dem ærede Komité til mine Arbejder der har været udstillet på de årlige Forårsudstillinger og til de Arbejder af mig der findes på National Galleriet."

Fællesudvalget til Carlsbergfondets direktion (udkast), 2.5.1899:

Anmodning om at anvende fondets bevilling alene til bronzeafstøbningen.

Carlsbergfondets direktion (E. Holm) til Fællesudvalget, 4.5.1899:

Fondet "finder sig tiltalt ved det af det ærede Udvalg gjorte Forslag" og går ind på, at det bevilgede beløb anvendes alene på støbning og bronzegruppen.

BR-møde, 26.6.1899. Københavns Borgerrepræsentanternes Forhandlinger fra den 10de April 1899 til den 19de Marts 1900, 60. Aargang, København 1900, I, pp. 543-56:

Indstilling fra Fællesudvalget af 26.5.1899: "...Udvalget har følt sig i høj grad tiltalt af det med 1ste Præmie belønnede Udkast, der giver en saa livfuld, simpel og plastisk-skøn Løsning af den stillede Opgave, at det i fortrinlig Grad synes egnet til at bringes til Udførelse." Placeringen derimod fandt man af tvivlsom virkning, og tanken om en opstilling ved Langelinie opstod og vandt bifald, ligesom Bundgaard og Carlsbergfondet var helt med på ideen. Det indstilles, at der anvendes op til 50.000 kr. af det kunstneriske fonds midler ud over det skænkede beløb af samme størrelse, og at Fællesudvalget bemyndiges til at indgå kontrakt med Bundgaard om opgavens udførelse. Hage mente, at ramperne omkring springvandet ved Langelinie ville blive for smalle, således at publikum ville blive oversprøjtet med vand ved vindkast. Han mente også, at det var nødvendigt at lade en gipsmodel i fuld størrelse opstille, inden endelig afgørelse blev taget.

Benzon fremførte, at man ved placeringen opnåede, at vandet fik et naturligt fald og så at sige kunne gøre gavn flere gange: "alle vilde vist være enige om, at naar et Emne som Udpløjningen af Sjælland anvendes som Motiv, maa Omgivelserne være saa store som muligt, og at der maa anvendes temmelig svære Vandmasser, som nogenlunde kunne svare til den gigantiske Virksomhed, der fremstilles." Der kunne tages vand fra stadsgraven til det grove forbrug og fra kommunens ledninger til f.eks. vandet fra oksernes næsebor. Han mente nok, at Fællesudvalget kunne foretage vurderinger ud fra en model, uden at BR behøvede på ny at tage stilling til projektets realisering.

Ingemann mente heller ikke, at en model på stedet ville være nødvendig, også den økonomiske byrde taget i betragtning.

Philipsen fastslog, at der naturligvis skulle opstilles en model, således at alle kunne overbevise sig om, at valget var det rigtige og at kunstneren havde løst sin opgave på tilfredsstillende måde. Men han mente, at Fællesudvalget ville være i stand til at foretage en afgørelse.

Torp mente, at man skulle skelne mellem forsamlingens og Fællesudvalgets bemyndigelser: når først der var truffet afgørelse om de praktiske dele og det var besluttet, at der skulle opføres et monument, måtte man overlade til

Fællesudvalget helt og fuldt at træffe de kunstneriske afgørelser. Han mente således, "at det kunde være rimeligt, at Forsamlingen fik Lejlighed til at forvise sig om, at Udvalget ikke til Forherligelse ikke valgte Emner, som Forsamlingen

ikke billigede. Derimod var det vistnok ikke Meningen, at den egentlige kunstneriske Dom om Udførelsen af et Arbejde ikke skulle betros til Udvalget" Hage stod dog fast på sin holdning.

Knudsen foreslog at optage vand fra havnen, ikke fra stadsgraven, som kunne give lugtgener, idet saltvand "har vistnok større Evne til at skumme end fersk Vand og vil altid være klart."

Lamm mente, at det var vigtigt, at forsamlingen gav sit besyv med, især med henblik på kunstværkets placering i omgivelserne.

Torp og Benzon mente, at man sagtens kunne bruge stadsgravens vand, når der anvendtes filtrering. Saltvand ville endvidere ødelægge jernledningerne.

Benzon mente, at prøveopstillingen var en naturlig del af kunstnerens skabelsesproces, og en gipsmodel i fuld størrelse skulle under alle omstændigheder foreligge inden støbningen i bronze.

Hages forslag blev forkastet med alle stemmer mod fire.

Borgerrepræsentationen (H. Trier) til Mag. 1. afd., 29.6.1899:

Foreslår, at Bundgaards udkast udføres i bronze. Der anvendes indtil 50.000 kr. af Fonden til kunstneriske Formaals Fremme. Udvalget bemyndiges til at skrive kontrakt om gruppens udførelse og opstilling. Der anmodes om, at følgende tilføjes i indstillingens slutning: "...dog at Udvalget ikke godkender Gruppen, forinden det ved Opstilling af Gipsmodel i fuld Størrelse paa Pladsen har forvisset sig om, at Opgaven er løst paa fyldestgørende Maade."

Overslag fra bronzestøber Lauritz Rasmussen til Bundgaard, 25.4.1899:

Støbning og udførelse af gruppen 27.000 kr.

Bundgaard til Dybdal, 18.7.1899:

"...Udarbejdelsen af en Model i endelig Størrelse bliver en forholdsvis kostbar Ting, idet der maa paaregnes Udgift til Stativer, Leer, Gips, Leie af et stort Atelier m.m., hvortil kommer de til min Existens under Arbeidet fornødne Midler. - Mine Formuesomstændigheder ere ikke saaledes, at jeg seer mig istand til at staae i Forskud. - Jeg seer mig derfor nødsaget til at anmode om, at der maa blive mig anvist en Sum som jeg kan hæve i visse Rater.

Under disse Forhold tillader jeg mig at henstille, om det ikke var det heldigste om Forholdet mellem Magistraten og mig ordnedes ved en Kontrakt. - I denne burde da saavel mine Forpligtelser som Betalingsvilkaarene stipuleres, og den bør tillige indeholde fornødne Bestemmelser om hvorledes Forholdene skulle afvikles, dersom jeg skulle afgaa ved Døden eller paa anden Maade blev forhindret i at fuldføre Arbejdet. -

Da jeg har en Følelse af, at den snarlige Oprettelse af en saadan Kontrakt vil være af stor Betydning for at jeg med To og Kraft kan tage fat paa Opgaven, beder jeg Hr Borgmesteren at have den Godhed at tage min Henstilling under snarlig Overveielse. -"

Kontrakt mellem Bundgaard og Det kommunale Fællesudvalg til kunstneriske Formaals Fremme, 30.9.1899:

Senest 1.10.1901 skal monumentet være udført i fuld størrelse i gips og prøveopstillet ved Langelinie. Gipsmodellen betales med 15.000 kr. Efter modellens godkendelse afstøbes den i bronze og granitten hugges senest et år efter godkendelsen. Hvis de samlede udgifter ikke overskrider 100.000 kr., vil Bundgaard modtage et beløb på 8.000 kr. i ekstraordinært honorar.

Bundgaard til Dybdal, 22.1.1901:

Anmoder om udbetaling af forskuddets 3. rate på 4.000 kr. i hanhold til kontrakten.

la Nation i paris. "Den paatænkte Opstilling uden Fundament og Omgivelser vil, saa vidt jeg kan skønne, ikke svare til Øjemedet. Den vil være meget dyr, og jeg vil i saa Fald være afskaaret fra at arbejde paa Gruppen under aaben Himmel, da det vilde være uheldigt under disse Forhold at lade den henstaa saaledes længere end nødvendigt, til at Udvalget kan se den paa Pladsen. Gruppen er stillet sammen i mit Arbejdsrum paa "øresunds kemiske Fabrikker", hvor det ærede Udvalg vil kunne skønne, om den i Hovedsagen svarer til den Model i 1/3 Størrelse, som Udvalget har accepteret, og som ligeledes er opstillet samme Steds. Endvidere findes der Stereoskopbilleder af Gruppen med Fundament i c. 1/6 Størrelse, et tilsvarende udkast i Gips i 1/24 Størrelse og den oprindelige Skizze i 1/12 Størrelse. Endelig bliver Gruppen fotograferet ind i Rosenbedet og vil blive forevist det ærede Udvalg i Lysbilleder." Vedlagt udtalelse fra V. Bissen, Saabye, Sinding, A. Clemmensen, prof. Hans J. Holm. F. Koch og Nyrop.

Overdragelse fra A.C. Karsten, Stadsingeniøren, til Mag. 1. afd., 23.4.1904:

Betonfundament, afgravning, brønd m.m. 19.000 kr.

Ingeniørarbejder i alt 30.000 kr.

6.6.1904 tilsluttede medlemmerne af Carlsbergfondets direktion E. Holm, S.M. Jørgensen, C. Christiansen og Hugo Warming sig erklæringer om gruppens kunstneriske værd, fremsat af A.W. Saabye, Stephan Sinding, A. Clemmensen, Hans I. Holm, Fritz Koch, Martin Nyrop og V. Bissen. Sidstnævnte udtalte, at gruppen var "livlig og i enhver Henseende vellykket, men at den mangler meget hvad Detaillerne angaaer." Han mente, det ville vær nødvendigt for kunstnerens at se den på Langelinie, hvilket dog ville komme til at koste 5.000 kr., hvilket beløb anbefalede udbetalt som forskud.

Bundgaard til Fællesudvalget, 15.6.1904:

Ønsker ikke opstilling ved Øresunds kemiske Fabrikker, men kun på det endelige sted. Lysforholdene for dårlige til færdiggørelse på det nuværende sted. Bundgaard indser, at han må nøjes med en interimistisk opstilling på pladsen ved Langelinie. "Vil en saadan Opstilling end langt fra være tilfredsstillende for mig, idet mit Arbejde der vil blive bedømt uden at de dertil hørende Omgivelser samtidig ordnes, har jeg dog den Tillid til Arbejdet, at det selv saaledes opstillet vil vinde Bifald." Vedlagt tilbud fra Jarl og Monberg på 7.050 kr. med anmodning om beløbets udbetaling: "...jeg haaber, at Udvalget snarest muligt vil give mig et bekræftende Svar paa denne min Anmodning, tagende Hensyn til, at denne Besittning, af hvilken jeg havde ventet mig saa meget, moralsk og økonomisk truer med at ødelægge mig. "

Tilbud fra Monberg, 17.6.1904:

Nedtanging, transport og opstilling 1.400 kr.

Nedbrydning af muret gavl i bygningen, hvor gruppen står, opmuring og istandsættelse af samme 450 kr.

Bjælkeunderlag for gruppen 450 kr.

Opførelse af interimistisk træbygning med tagpap, 28" x 24", H. 23" 2.100 kr.

I alt 4.400 kr.

Genpart af tilbud på nedtagning, flytning og opstilling af gruppen, 7.7.1904

Mag. til Bundgaard, udkast til koncept, udat.:

Henvielse til kontraktens post 2, at gruppen "udført i fuld Størrelse og afstøbt i Gips, opstilles paa den til dens Anbringelse bestemte Plads ved Opgangen til Gangsti-Viadukten ved Langelinie. Udvalget bestemmer da, hvorvidt Arbejdet kan antages til Udførelse i Bronze." Man er gået ud fra, "at denne Opstilling

BR-møde, 22.4.1901. Københavns Borgerrepræsentanternes Forhandlinger fra den 15de April 1901 til den 24de Marts 1902, 62. Aargang, København 1902, I, pp. 132:

Til Gefion vil der medgå tre års tilskud fra fonden til kunstneriske FormaaIs Fremme.

Bundgaard til Dybdal, 12.11.1901:

"Da Omkostningen ved Udførelsen af "Gefionsgruppen til Langelinie" desværre er bleven større end af mig paaregnet og da jeg troer, det vilde være uforsvarligt ikke at gøre en Model af Omgivelserne i 1/3 eller i det midste 1/6 virkelig Størrelse, for saa vidt muelig at kunne bedømme de indbyrdes Størrelseforhold, anmoder jeg om det mig tilstaaede Forskud maa blive forhøjet med 3.000 Kr."

Notat fra Mag. 1. afd., 18.11.1901:

Anmodningen om et forskud på 3.000 kr. ud over de 10.000 kr., der allerede er udbetalt i henhold til kontrakten, kan formentlig imødekommes (tiltrædt af K.M. Klausen).

Bundgaard til Dybdal, 1.7.1902:

"Da jeg nu er ved at overføre "Gefion" i Gips i virkelig Størrelse, tillader jeg mig at anmode om den ældste Del (5000 KR) af det mig ifølge Kontrakten tilstaaede Forskud."

Bundgaard til borgmester Dybdal, 23.10.1903:

"...at jeg nu er nået lige saa langt med Gefions Springvand, som jeg var ved sidste Vinters Begyndelse. Gipsen var nemlig frosset i Stykker, saa det meste Arbejde maatte gøres om. Gipsen vil forhaabentlig inden Vinteren blive saa tør, at Frostingen vil gøre, men ønskeligt var det dog, om jeg kunde naa at blive færdig inden, hvad jeg ogsaa haaber. Gruppen skulde jo opstilles i Gips paa Stedet, men hvorledes det kan lade sig gøre ved Vintertid, forstaar jeg ikke, og, at vente til Sommer vilde sinke Fuldførelsen for meget. Hvor jeg nu arbejder, kan Gruppen sammenstilles og ses paa 50 Alens Afstand."

Udtalelse fra Saabye, Sinding, Clemmensen, Holm, Koch og Nyrop, marts 1904:

"Vi undertegnede, der have set den af Billedhugger Bundgaard modellerede Springvandsgruppe opstillet samlet i fuld Størrelse, afgive heved følgende Erklæring:

Efter vor Anskuelse indeholder denne Gruppe saa meget smukt, at den i det væsentlige vil være fyldestgørende, saaledes at Kommunalbestyrelsen tør lade de fornødne tekniske og plastiske Arbejder udføre til Indretningen af hele Underlaget for Gruppen, og at der efter Gipsgruppens Opstilling paa selve Stedet kun vil være mulige mindre Mangler ved Gruppens Enkeltheder at afhjælpe, for dens Støbning i Bronze kan paabegyndes."

Borgerrepræsentationen til apoteker Alfred Benzon, kriminalassessor J.H. Kogh og ingeniør J. Rump, 14.4.1904:

Meddelelse om, at de er valgt til medlemmer af Fællesudvalget for 1904-05.

Rump var 11.6.1900 blevet indvalgt i Legatet Albertinas bestyrelse i stedet for arkitekt V. Ingemann (BR forh., 61. Aarg., I, 1901, p. 410).

Bundgaard til Fællesudvalget, 21.4.1904:

Gruppen så vidt færdig, som lysforholdene i arbejdsrummet tillader det. Bundgaard anmoder om tilladelse til at opstille gruppen i gips "på det virkelige Fundament og i de virkelige Omgivelser, da dette vil være nødvendigt for dens endelige detaillerede Fuldførelse." Det gjorde man ved springvandet på Place de

maatte være en saadan, at Spørgsmaalet om Arbejdets Antagelse eller Ikk-Antagelse til Udførelse i Bronze ikke herved blev præjudiceret." Til kunstnerens anmodning om opstilling pa det endelige fundament (som tilvejebringes) "i de virkelige Omgivelser" svares: "Da der selvfølgelig ikke vil kunne blive Spørgsmaal om at foretage de paagældende Arbejder, hvortil der vil medgaa c. 19.000 Kr., forinden Gruppen er godkjendt, har det været under Overvejelse i Udvalget at søge Kommunalbestyrelsens foran nævnte Beslutning ændret saaledes, at Deres Ønske kunde imødekommes. Som det er Dem meddelt, har Udvalget imidlertid, da Gruppen - efter hvad De har fremhævet paa Grund af Lysforholdene i det Rum, hvori De staar - ikke er modelleret færdig, ikke ment, som Sagen foreligger, at kunne fremsætte den af Dem ønskede Indstilling til Kommunalbestyrelsen. Forsaavidt De har henvist til, at Gruppen formentlig svarer til en af Dem tidligere udført Model i 1/3 størrelse, som de fleste af Udvalgets daværende Medlemmer enkeltvis har set, finder man, da De har brugt det paafaldende Udtryk, at "Udvalget har akcepteret" denne Model, Anledning til at pointere, at der jo aldrig har været - og efter at den oftnævnte Kommunalbestyrelsesbeslutning ikke kunde være - Tale om nogen "Akcept" af denne Model." Til anmodningen om at få udbetalt yderligere et forskud på 4.400 kr. til flytning af gruppen svares: "Idet Udvalget forudsætter, at den anmeldte Træbygningens Konstruktion bliver en saadan, at Gruppen vil kunne blive at se i omtrent samme Lys, som den vil faa ved deres eventuelle endelige Opstilling, og at den vil kunne forevises Udvalget i fuldført Stand senest den 1ste Oktober d. A., skal man efter Omstændighederne indgaa paa, naar Flytningen og Opstillingen i den aommeldte Bygning er tilendebragt, som Forskud at betale Dem de hertil medgaaede Udgifter indenfor et Beløb af 4.400 Kr."

Bundgaard til Dybdal, 15.7.1904:

ang. en protest fremsat i Politiken af Tegner, Jacobsen og Harboe. Bundgaard tilbageviser at have "bibragt mine Kolleger nogen falsk Forestilling om Antagelse eller Godkjendelse af min Hovedmodel til Gefionsgruppen. Underskriverne er formodentlig gaaet ud fra, at Springvandet var antaget eller godkjendt til Udførelse paa Langelinie, og jeg maa indrømme, at jeg troede at have faaet Bestilling paa et færdigt Springvand og ikke paa en Gipsmodel af gruppen." En prøveopstilling der ville kunne "afhjælpe eventuelle Fejl, der først ville kunne ses paa dens endelige Plads. Udvalget vilde samtidig faa Leilighed til at bedømme Gruppen og konferere med mig om mulige Ændringer."

Påtegning af A.C. Karsten, Stadsingeniøren, 25.7.1904:

Tilbuddet forekommer rimeligt.

Fællesudvalget til Stadsingeniøren, 16.8.1904:

Erklæring om tilbud (7.050 kr.) på nedtagning, flytning og opstilling af gruppen udbedes.

Fra J.J. Voigt, Stadsingeniøren, til Mag. 1. afd., 24.8.1904:

Overslaget fra Jarl og Monberg forekommer rimeligt, "navnlig under Hensyn til den Risiko, som der altid er forbundet med Flytning af en saa stor og skrøbelig Gruppe."

Status sept. 1904:

102.050 kr.

tilføjet august 1906: Bundgaard bevilget 275 kr. til en rejse til Paris sammen med ingeniør Bruun.

Fællesudvalget til Bundgaard, 13.9.1904:

"...Da man imidlertid ved Bestemmelsen om, at Gruppen skal opstilles paa Stedet, for at Afgjørelsen af Spørgsmaalet om dens Antagelse til Udførelse i Bronze derefter kan træffes, er gaaet ud fra, at der ikke lægges yderligere Beslag paa Pladsen end Øjemedet kræver, savner Udvalget Bemyndigelse til at raade over Pladsen for en ubestemt længere Tid. Det bedes derfro meddelt, hvor lang Tid De paaregner der vil hengaa, inden den paatænkte midlertidige Bygning igjen kan fjernes."

Bundgaard til Fællesudvalget, 21.9.1904:

Havde i sin tid indhentet tilbud om opstilling i et interimistisk skur på pladsen ved Øresunds kemiske Fabrikker på udvalgets opfordring. For sent at opstille gruppen i indeværende år. "Kan Gruppen opstilles tidlig paa Foraaret 1905, vil Nedtagningen af den interimistiske Træbygning sikkert kunde ske i Løbet af Sommeren. At opgive Tidspunktet med absolut Sikkerhed maa jeg anse umuligt."

Udateret notat:

Ældre tilbud på granitarbejder iberegnet de to jætter ikke over 15.000 kr.

Fællesudvalget til Stadsingeniøren, 19.11.1904:

Anmodning om fornyet overslag over betonfundamenter m.m.

Tilbud fra Lauritz Rasmussen til Fællesudvalget, 23.11.1904:

42.000 kr. for støbning, udførelse og opstilling af gruppen. Vægten af metallet med plint anslås til ca. 36 t.

Fællesudvalget til Lauritz Rasmussen, 29.11.1904:

Spørger om den store prisforskel på de to tilbud fra hhv. 1899 og 1904.

Lauritz Rasmussen til Fællesudvalget, 6.12.1904:

Forklarer den store prisforskel på det første overslag og det endelige tilbud med manglende viden om endelig størrelse og vægt. Absalon-statuens støbning har givet erfaringer mht. forbrug af arbejdskraft og materialer. Arbejdet med denne tog et år og kostede 27.000 kr. uden større fortjeneste. Hvis plinten udføres af valsede kobberplader er prisen 4.000 kr. mindre.

Fællesudvalget til Bundgaard, 17.12.1904:

Udvalget savner bemyndigelse til at tillade Bundgaard at benytte den nævnte plads på ubestemt tid. Udvalget er betænkelige ved størrelsen af beløbet for modellens flytning til pladsen, 7.050 kr.

Tilbud fra Gladenbecks Broncegiesserei, Friedrichshagen, til Bundgaard, 9.2.1905:

27.000 kr. Firmaet mener, at plinten til en pris af 8.000 kr. kan spares, idet gruppen står bedre direkte på granitten.

Bundgaard til Stadsingeniøren, 5.7.1905:

Meddeler, at modellen "i virkelig Størrelse" vil være færdig til august. Anmoder om tilladelse til at opstille gruppen.

Fællesudvalget til Bundgaard, 8.7.1905:

Opstilling skal ske senest 1.8.1905. Stadsingeniøren vil kontakte entreprenør Monberg for at træffe nærmere aftale om flytning og opstilling "i den foreløbige Bygning, der skal opføres."

3.10.1905 meddeltes det Bundgaard, at Fællesudvalget til kunstneriske Formaals Fremme havde godkendt gruppen til udførelse i bronze. Lauritz Rasmussen skulle give tilbud på støbningen. Også de øvrige plastiske enkeltheder skulle dog godkendes, inden støbning eller hugning kunne iværksættes.

Tilbud fra bronzestøber Lauritz Rasmussen, fremsendt af Bundgaard til Mag., 5.10.1905:

Tilbuddet på 29.600 kr. omfatter fjernelse og transport af gipsmodellen fra Langelinie og opstilling og fastgøring af bronzegruppen på samme sted. Tilhugning og tilretning af granitten, hvor gruppen anbringes, samt hugning af nødvendige huller til fastgøring er ikke medregnet i tilbuddet.

Notat om vedtagelse i Fællesudvalget, 6.10.1905:

Det tyske bronzestøberfirma anses for at være usolidt: "Det har forskellige Priser, omtrent som man ønsker det; Brandstrup har faaet en Buste ganske spoleret, og Svendskeren Börjesson har havt store Bryderier med Firmaet i Anledning af sin Statue af Carl Gustav i Malmö."

Mag. 1. afd., Fællesudvalget til Lauritz Rasmussen, 7.10.1905:

Tilbud på 29.600 kr. for støbning ekskl. Plint og rørledninger i tyrene og plovbladene accepteres. Støbningen bedes fremskyndet.

Anonymt postkort med foto af springvandsmodellen til Københavns Politi, viderebefordret til kommunen, 28.10.1905 (poststempel):

"Er det virkelig Hensigten, at de sørgelige Rester af Bundgaards Prøvemonument skal blive staaende og skamskænde Indgangen til Langelinie, indtil selve Monumentet ad Aare bliver færdig?"

Bundgaard til borgmester Dybdal, 29.8.1906:

Anmoder om forskud på honorar, 275 kr. til en rejse til Paris sammen med ingeniør Bruun, som har ledelsen af den tekniske del af springvandsgruppen: "...i Morgen for at se, hvorledes lignende Springvand der ere indrettede, og da baade han og jeg anse det nødvendigt. At jeg rejser med til dette Eftersyn, men mangler de fornødne Rejsepenge, er det jeg anmoder om det nævnte Forskud." Begæret anvist samme dag.

Carl Aarsleff: Gefion-Springvandet, Berlingske Tidende (dato?) 1907:

"Fra sagkyndig Haand have vi modtaget Følgende:

Carlsbergfond og Kommunalbestyrelse ville smykke Kjøbenhavn med et monumentalt Springvand. Den bevilgede Sums Størrelse samt den valgte Plads berettiger til Forventning om noget særligt smukt. Det valgte Motiv: "Gefion pløjer Sjælland ud", er saa idérigt og stort, at det mægtigt maa ildne og højne en Kunstner. Men eet er Motivets Skønhed, et andet, hvorledes det udføres. De, som med Sorg have set, hvor lidt det er lykkedes Billedhuggeren at faa ud af dette smukke Motiv, have trøstet sig med hans Forpligtelse til at opstille Gipsmodellen i fri Luft, forinden den støbes i Bronze. Først da vil det rette Overblik kunne faas. Nu forlyder det imidlertid, at man tænker paa at lade den støbe, saaledes som den præsenteres paa Loftet i Øresundsfabriken. Dette turde sikkert være det alleruheldigste, man kan gøre. Billedhuggeren har stadig hævdet, at Arbejdet endnu langt fra var færdigt, han maatte først se det opstillet i fri Luft, og denne Betragtning er sikkert rigtig. Lad os derfor faa det ud – opstillet i fri Luft, – ligeegyldigt hvor. Den voldsomme Agitation for dette Arbejde har stadig dvælet ved Sagens poetiske Side. Før man imidlertid fastslaar Udsmykningen af et af Kjøbenhavns allerskønneste Punkter med dette Arbejde, vil det være naturligt ogsaa at se det fra et *plastisk* Synspunkt. (Talen er jo dog om et plastisk

monumentalt Arbejde.) Dette kan fyldigst ske ved en Prøveopstilling i fri Luft som oprindeligt paatænkt. Bliver denne lagt i de rigtige Hænder, kan det gøres uden stor Bekostning."

Anders Bundgaard i Berlingske Tidende, dato?, 1907:

Efter en mellemliggende polemik(?) tog Bundgaard til genmæle. Han havde åbenbart fundet ud af, at professor Carl Aarsleff var ophavsmanden til polemikken, skønt denne tidligere havde tilsluttet sig Bissens anerkendende erklæring. Selv mente han, at det ikke blot var nødvendigt at se gruppen på plads på Langelinie, det var kunstnerens ret og pligt.

Bundgaards Cefion, Nationaltidende 12.8.1907:

"De, der i den senere Tid passerer Esplanaden, vil have lagt mærke til, at det terrasseformede Rosenparti ved den engelske Kirke er bleven sløjfet. Grunden hertil er, at der her inden længe vil blive foretaget en Prøveopstilling af Billedhuggeren *Bundgaards* meget omtalte Gefion-Gruppe. Gefion-Gruppen, der har hentet sit Stof fra det kendte Sagn om Sjællands Tilblivelse, er som bekendt tænkt som Midtpunkt i et mægtigt ontæne-Anlæg. Foran den af vældige Øxne trukne Plov skal Vandet sprudle frem i en skummende Ring og vælde som Kaskader ned i to, tre trappeformigt anbragte Bassiner. Fra Øxnenes Næsebor saavel som fra Havmands- og Nymfefigurer langs Bassinets Sider skal mindre Straaler springe frem, og det hele Ensemble vil saaledes blive af imponerende Virkning. Set nedefra vil den kolossale Gefionskikkelse tegne sig paa Skråntens Top mo Luften bagved, og helt nede fra Amalienborg Plads vil man kunne se de vældende Vande, der saaledes vil danne en smuk Afslutning paa Amaliegade saa vel som en pompøs Indledning til Langelinie og Frihavnen. København, Vandenes Dronning, vil i *Bundgaards* Gefionskikkelse kunne se sit eget Væsen kunstnerisk legemliggjort...Vandet skal vælde, skumme, bruse rigt og mægtigt. København har jo ikke den Rigdom paa Vand, som F.eks. Rom, i hvis talrige Fontæner Strømmene risler ved Dag og Nat. Netop derfor har *Bundgaard* valgt at lægge sit Gefionspringvand her, lige ind under den gamle Stadsgrav. Fra den skal Vandet tages, og til den skal det atter ledes tilbage. Man opnaaar da paa samme Tid at sætte Stadsgravens stagnerende Vand i en højst fornøden Cirkulation...Lige siden 1890 har han [*Bundgaard*] syslet med Gefion-Tanken og holdt fast ved den gennem vekslede Tider og under megen Ugunst. Et af de haardeste Slag, der har ramt den ihærdige Kunstner, var da hele Gruppen, nu for to Aar siden, blev ødelagt af Frosten. Gruppen staar nu pany ganske som den stod da - færdig til at stilles op..."

30.9.1907 anmodede Mag. 1. afd. direktionen for Carlsbergfondet om udbetaling af 50.000 kr. til gruppens støbning, som var fuldført så vidt, "at Opstillingen af disse Figurer paa det nu fuldførte Granit- og Betonunderlag antages at kunne begynde i nær Fremtid."

Stadsingeniøren til Mag. 1. afd., 1.11.1907:

Anbefaler bautasten og dækmure efter tilbud fra Monberg: 3.135 kr.

Status, 27.3.1908:

I alt 113.500 kr.

Status, 14.5.1908:

Bundgaard	22.000
Støbning, Lauritz Rasmussen	29.600
Prøveopstilling, Monberg	5.200
Fundering, granit, jord, vejarb., afløbsledn., bautasten	

Dækmure, flytning af brønd i Tolbodvejen, udkløvning	
Af granitblokke til jætterne, anbringelse af granitsten,	
faststøbning af hovedgruppen og store rør, Monrad	97.085
Vand, Hassel & Teudt	7.038
Pumpe m.m., Almänna Svenska Elektricitets A/B	3.385
Vand- og elforbrug	691,20
Ekstra pumpe	5.000
Ledninger m.m.	450
I alt	113.650

Gefion-Springvandet, Berlingske Tidende(?), 21.4.1908:

"...Faktisk er *Bundgaards Kunstværk Springvandet* her i Byen. Dets Popularitet er for længst fastslaaet. Med den største Opmærksomhed har Folk set Springvandets forskellige Udviklings-Stadier, Vejene omkring bliver anlagte og kantede med knejsende Bautasten og nu Partiet fra Amaliegade til Gruppen blive omformet til til statelig Vej med Blomsteranlæg langs Siderne og brede fliselagte Fortove...Ja, i dag til Morgen, var der altsaa Springvandsprøve. Billedhugger Bundgaard, som Vinteren igennem har været syg af en Leddegigt, han paadrog sig ved det kolde og vaade Arbejde herude i Efteraaret, var lige vendt tilbage fra et Rekreations-Ophold i Jylland; han havde endnu City-Tasken fuld af Oldsager, han, som den gode Fortids-Elsker han er, havde fundet i sin Hjemstavns Pløjemarken. Arkitekt *Clemmensen* og Afdelings-Ingeniør *Karstens* samt *Hassel & Teudts* Vandkunstnere havde givet møde. Og saa gik det altsaa løs.

Foran Plven skummede Vandet i en levende Fure, strømmende ned af Kaskaderne langs Gruppens Sider. Her spyede de to Vildmænd forbitret deres Straaler op med [mod] Gefions sejt trækkende og uroligt stejlede Okser. Fra de to Huller, hvor de forgyldte Bronzeslanger, som snor sig om Stenstøtterne ved Bassinkanten, vil smutte ned, rejser Vandet sig i brusende Søjler. Og i samlet Strøm risler det udover de forskellige Fald, glitrende i den iskolde Foraars-Sol, og ned i det nederste Bassin. Hvorfra det flyder ud gennem en Række Aabninger langs Kanten - ned igen i den underjordiske Beholder, fra hvilken det pumpedes op.

Nær ved ser det smukt og fornøjeligt ud. Et Stykke borte allerede er Vandet uden synderlig Virkning. Bundgaards storlinede Gruppe og det hele pompøse Anlæg forlanger meget mere Vand, voldsommere Brus, en anderledes overdaadigt skummende og fraadende Ødslen. Det kan lige saa godt gøres straks og uden lange Overvejelser; det bliver dog nødvendigt. Saa stilfærdigt tør man ikke antage, at Gefion pløjede Sjælland ud af Vänerns Vande.

Endda har man for ikke at dele Strømmen for meget fjernet det sidste Fald.

Endvidere vil Billedhuggeren nu hugge de altfor sirligt glatte Granit-Kanter for at gøre Vandet mere levende. Men Vand skal der til i rigere Masser, for at det Hele skal komme til sin Ret.

- Og saa aflægger vi Visit inde i Springvandet for at se, hvordan det Hele egentlig gaar til. Gennem en snever Gang paa Langelinie-Rampens Side vandrer man ind i Jorden - nok saa komfortabelt, ved elektrisk Lys. Det er er helt net

Maskinkammer. Som findes indrettet hernede, endda med Luftventiler til begge Sider. Her ser vi altsaa den ikke videre store. Elektriske, 20 Hestes Maskine, som sætter Pumperne i Gang; de suger Vand fra en vældig Beholder unde under Maskin-Kamret. En Luge fører ned til det sorte Dyb, der er diskret og vilde være virkningsfuldt som en af Middelalderens Oublietter.

Der er saa den tykke Rør-Ledning til Kaskaderne, der til Ormene, og hine til Vandmændene; et Par ganske spinkle Rør repræsenterer Næseborene. Et Tryk paa en Hane, og Maskinen sætter sig i Bevægelse, brummende som som et tirret Rovdyr - et Rovdyr af tyve Hestes Kraft. Men dog altsaa ikke kraftigt nok. Heldigvis er der Plads til til endnu et Trækdyr af samme Størrelse. Og da Rørene

ikke skal være Større, kan det Hele suppleres meget let og nogenlunde hurtigt. Bekostningen vil være 5.000 Kr., hvad der vel kan overkommes. For det maa til. Men hvornaar kan det saa blive færdigt?

Ja, Billedhugger Bundgaard vil nødigt profetere. Der er saa mange Faktorer, det afhænger af. Nu skal Plinten først lægges i Bly, det vil ske allerede i de kommende Dage; Blyets Farve er jo nok temmelig død straks, men der vil hurtigt i dets Ujævnheder samle sig Kobberpartiklerne fra Bronzedyrene til et grønligt Overtræk. Saa skal Rørene anbringes til Næsehullerne: foreløbig er der en stor, aaben Firkant i hver af Okserne, hvor en Mand kan krybe ind - som i Trøja-Hesten. Et og Andet vil der være at rette; det skla jo være fuldt færdig og i Orden for de lange Tider...Men Kongens Fødselsdag - der tillige er Billedhuggerens Faders Fødselsdag - skulde det da gerne springe første Gang for Alvor. Gefions Maskinmester kommer netop ned og fortæller, at en Fugl har bygget Rede i Statuens Dragt. Det lyder poetisk. Men det er tillige et illustrerende Tegn paa, at Gefion ikke blev smykket paa en Dag."

Stadsingeniøren til Mag. 1. afd., 16.5.1908:

Anmodning om en ekstra pumpe, som skulle give springvandet mulighed for at springe med forskellig vandmængde. Ønske om vandbræmme langs frontmuren: "Efter de afholdte Vandprøver maa det indrømmes, at Vandspejlene over Faldene, der i øvrigt har den paaregnede Tykkelse, virke noget tyndt imod den svære Granit, samt at det vilde være meget virkningsfuldt om den omtalte Vandbræmme blev anbragt langs med Frontmuren." Driftsomkostninger for el og vand beregnes til 17.400 kr. årligt for en sæson på ca. 2890 timer.

Bundgaard til Fællesudvalget til kunstneriske Formaals Fremme, 16.5.1908:

Efter en redegørelse for det allerede anviste forskud på 22.300 kr. beder han om en ekstrabevilling på 10.000 kr.

Udlæg:

1899-1900:

Modellering af studier, rejser til Jylland, modeller 2.000

1901:

Afstøbninger efter naturen, modeller, fotos 700

Materialer til lermodel i 1/3 størrelse, støbning i gips 1.500

1902-05:

Modellering af gruppen i fuld størrelse, værktøj, tømmer, stativer, Rør, undervogn, gips, assistentmedhjælp, indlægning af ovenlys, elektrisk lys i atelier 9.280

1906:

Plastelina, voks, materialer til efterbearbejdning af gruppen hos Lauritz Rasmussen 700

Plint, to jætter, to slanger 4.700

Arkitekthonorar, A. Clemmensen 850

Rejse til paris 300

I alt 23.030

Stadsingeniørens kontor, Emil Bruun, til Mag. 1. afd., 10.6.1908:

Driftsomkostningerne for 1908 beregnes til 9.915 kr. (14.6.-1.8. med én pumpe, 1.8.-1.11. med to)

Indstilling fra Fællesudvalget til kunstneriske Formaals Fremme (Th. Dybdal, Eug. Jørgensen, K.M. Klausen, ove Rode, J. Rump), 13.6.1908:

Anmodning om tilladelse til overskridelse af budgettet med 8.200 (bautasten, dækmure, prøver, øget vandmængde, reservepumpe) samt om ekstraordinært honorar til kunstneren på 10.000 kr.

Altså fra Carlsbergfondet 50.000 kr., fra Københavns Kommune 50.000 kr. + 18.200 kr.

Johannes Rump til Mag. 1. afd., 14.6.1908:

Beder om at få følgende optaget i betænkningen:

"Et Medlem af Udvalget - Rump - der, dengang der skulde træffes Afgørelse om, hvorvidt Billedhugger Bundgaards Gruppe burde opstilles, ikke mente at kunne semme derfor, er stadig af den Overbevisning at kunstneren ikke har magtet denne store og svære Opgave. Paa den anden Side maa det erkendes, at Kunstneren med stor Opoffrelse har anvendt hele sin Energi, saaledes at det vilde være ilde, om han fuldendte sit Arbejde uden at være materielt tilfredsstillet. Ovennævnte Medlem kan derfor slutte sig til det øvrige Udvalgs Indstilling."

Indstilling til Borgerrepræsentationen, 16.6.1908:

Indstilling vedtaget af den samlede magistrat om, at overskridelse af bevillingen godkendes, der opstilles en pumpe foruden den eksisterende, der udbetales kunstneren et ekstraordinært honorar. Jf. skrivelse af 13.6.1908 til Kommunalbestyrelsen fra Fællesudvalget.

Borgerrepræsentationen til Mag. 1. afd., 25.6.1908:

Overskridelse af bevillingen på 8.200 kr. godkendes og Fællesudvalget bemyndiges til at opstille en ekstra pumpe, ligesom kunstneren ydes et ekstra honorar på 10.000 kr.

Stadsingeniøren fra Mag 1. Afd. 16.7.1908 ang. en ekstra pumpe.

Af forarbejder findes der en statuette i ubrændt ler fra ca. 1908. 29 x 26 x 30 cm. Statens Museum for Kunst, Inv.nr. 6954. I haveanlægget på Bispebjerg Hospital står en udgave i formindsket format (1/6 størrelse) i bronze fra 1901. Originalmodellen til denne findes i Tingbæk Kalkmine.

Gefion, der med sine øksne pløjer Sjælland ud af Sverige er resultatet af konkurrence udkrevet 1898 af Københavns Kommunes Kunstfond. Anders Bundgaard fik førsteprisen året efter. I 1905 blev figurgruppen prøveopstillet i gips i fuld størrelse og i 1908 stod hele springvandsanlægget færdigt. Springvandet sprang første gang den 14. juli 1908. Carlsbergfondet bidrog med 5.000 kr. i anledning af Bryggeriet Gamle Carlsbergs 50-års jubilæum i 1897. Den var oprindeligt planlagt placeret på Rådhuspladsen.

Det illustrerer et sagn fra oldtiden om gudinden Gefion, som af den svenske Kong Gylfe blev tilbudt så meget land, som hun med fire okser kunne pløje ud på en dag og en nat. Hun omskabte fire sønner, som hun, skønt ugift, havde med en jætte fra Jotunheimen, til jættestærke okser og lod dem pløje så dybt, at de løftede landet op og trak det ud i havet, hvor det dannede Sjælland. De efterlod et stort hul i Sverige – søen Vänern.

Selve skulpturen og en slange på hver side af bassinkanten er i bronze, mens hele bassinet og et par vandspyende mandshoveder, en i hver side af den indvendige bassinkant, er i rødliggrå granit. Vegetationen (rør, dunhammer, græs, iris) i øvre bassin har muligvis oprindeligt været tænkt som en del af det kunstneriske udtryk. Den er dog nu fjernet, ligesom hele miljøet omkring monumentet helt har ændret karakter.

I forbindelse med retableringen af Kastelsvolden, flytningen af Gefionsbroen og opsætning af en sekantpælevæg omkring monumentets bagside blev der 1998-99 iværksat en renovering af øvre bassin. Efter springvandets genåbning 1999 viste det

sig imidlertid at være et stort vandtab (ca. 50 om dagen), så det måtte straks lukkes igen. 2003-04 blev hele monumentet underlagt en gennemgribende renovering. Bl.a. blev der støbt nye fundamenter, ligesom alle bassinerne blev omlagt. Alle sten og hele bronzegruppen blev afrenset for kalk og sidstnævnte gruppe blev genpatineret.

I 1967 rettedes der henvendelse til kommunen med anmodning om at gøre Gefionspringvandet til en ønskebrønd til fordel for FN's børnefond. Dette blev dog afslået.

Kjøbenhavns Borgerrepræsentanters Forhandlinger fra den 5te April 1897 til den 21de Marts 1898, 58. Aargang, København 1898, pp. 1106-07. [Carl Aarsleff]: Gefion-Springvandet, Berlingske Tidende (dato?) 1907. Bundgaards Cefion [sic], Nationaltidende, 12.8.1907(?). Anders Bundgaard: Gefion-Springvandet, Berlingske Tidende, dato? 1907. Gefion-Springvandet, Berlingske Tidende(?), 21.4.1908. C.A. Clemmensen: Lauritz Rasmussen. Kgl. Hof-Broncestøber 1854 * Anden November * 1929, København 1929, p. 65. Otto Rung: En Pige og to Spejle, København 1936, 32. Stadens kunst. Københavns Kommunes Kunstfonds virke 1897-1947, red. Sigurd Thorsen, København 1950, 140-43. R. Broby-Johansen: Gennem det gamle København, København 1955, 190. O.W.: Forslag om ønskebrønd i Gl. Torvs Springvand, Kristeligt Dagblad, 15.12.1967. Dansk Kunsthistorie, Knud Voss: Friluftsstudie og virkelighedsskildring 1850-1900, København 1974, 400, 403. Erik Wassard i: København før og nu – og aldrig. En billedkavalkade om København inden for voldene og søerne, red. Bo Bramsen, Bind 10: Nørrevold, Østervold og Kastellet, København 1990, p. 513-16. Anne Højer Petersen: Skulptur i København – 40 udvalgte værker, København 1996, nr. 16. Flemming Friborg i: Dansk skulptur i 125 år, red. Jens Erik Sørensen, København 1996, 80-83. Torben Wilhelmsen: Monumenter i København, Holte 1996, 32-33. Henrik Wivel: Dragespringvandet. Skønvirketidens dekorative vandkunst på Rådhuspladsen i København, Foreningen til Hovedstadens Forskønnelse, København 1998. Kastellet og udenværker, folder udg. af Københavns Kommune, Vej & Park, og Kommandantskabet i Kastellet 1999, nr. 26. Peter Bak Rasmussen & Jens Peter Munk: Skulpturer i København, København 1999, 114-15. Ole Nørlyng: Friluftskunst i forfald, Berlingske Tidende 14.7.2002. Springvandet, læserbrev af Flemming R. i Politiken, 4.2.2003. Birgit Straarup: Gefion skal pløje sig gennem vandet igen, JP København, 23.2.2003. Vibeke Stisen: Lang tids tørke slutter næste år, Politiken, 27.2.2003. Jesper Berg: Gefion pløjer igen til næste år, JP København, 28.2.2003. Lars Schmidt: Om et år springer vandet, City Avisen, 16.4.2003. Nyland: Gefion og de fire okser drager i eksil, Urban, 28.4.2003. Susanne Sayers: Byen tager tyren ved hornene og forskønner sig, metroXpress, 29.4.2003. Brita Stenstrup: Mens vi venter på Gefion, Berlingske Tidende, 12.6.2003

Monumenter og skulpturer i Københavns Kommune, arkiv, kasse 2; kasse 6, A 351 nr. 106; kasse 21, 811/106:1-001. Stadsarkivet, Mag. 1. Afd. 723/1907

Gefionspringvandet
af
billedhuggeren Anders Bundgaard
1864 - 1937.

Skænket af Carlsbergfondet med tilskud fra Kø-
benhavns kommune og afsløret 14. september 1908.
Springvandet forestiller Gudinden Gefions pløj-
ning.

Efter et digt af Brage den gamle (ca. 800) lovede
kong Gylve i Sverige den nordiske gudinde Gefion
et stykke land så stort, som hun kunne pløje om
på et døgn.

fiu Man hentede da fra Jotunheim i Norge fire vældige
øksne, der var hendes egne omskabte sønner med en
jætte og spændte dem for ploven.

De pløjede så dybt, at landet løsnede sig og gled
ud i havet. Her fastgjorde Gefion det og kaldte
det Sjælland.

Således fremstod efter sagnet den danske ø Sjel-
land og søen Mälaren i Sverige, hvor landet var
pløjet ud.

d. 10 Okt. 1892

Springvands
p. Kiltorv

Som man vil vinder, og Springvandet om Springvandet
p. Kiltorv p. i Borgerrepræsentationens sette Målt.
og det synes, at den snart berømte, idyliske Forening
til Hovedstatens Forskjønnelse, skal møde alvorlig Modstand
mod sit Projekt.

Det er ikke ganske retfærdigt,
den Kiltorv, som har udkastet et modellet Fontæne
Mellem Edvard Titoren, har netop kompromiseret den
med Kiltorv og de stiftende Omgivelser for Ole, og
Billedhuggeren Professor V. Bisum, som har modellet
de projekts Størk, her i Madsstrøms til Blatens Re-
ferat, allerede ender at indvende mod Titoren,
men anser det for rimeligt at finde nogen betn.

Fontænen har foroven en stor vaseagtig Kæmme,
hvorfra de mulige vil springe et lavt Bånd
af Vand Strals. Omkring Kæmmen ses tre Størk med
fremstrakt Hals og voldsige udsprede Ving, de står
paa et bredt Fodstykke, opad hvilket Moseplanten
og rønde Løe over: ypperl Fodstykke.

Alt det midt nok vil blive af Bronze og vil
paa en kraftig Granitsockel, hvor Vandet strøm-
mer over store Granitrampe og ind ad Cybet paa
Bronze Fries, som sætter paa brede Støppestuds.

Den anvendte Kæmme er ligeledes af Granit
er 10 Alm i Diameter og indelukket af et læst Bregt-
værn, saa at Løseli kan komme til at drille af og
Menneske kan hente Vand. Det hele koster 25000 kr.

Vestningen vil blive i høj Grad decorativ og de vil
saa meget Friskhed og godt Lys i Kompositionen,
at den utvivlsomt vil fremkalde den hyggelige, smit-
telserlige Stemning, som man saa godt kjender fra
ældre Tids Størk. Byg. Og netop et sådant Spring-
vand passer paa Kiltorv med dets gamle Hæise, det
brønde Folke og Forskjønnelse og den begrundede Plads
som Springvandet saa at sige vil kenne paa sin
Personlighed.

Jeg er stolt det som det er enestående rigtigt og naturligt, at Fom-
teinen her anbringes der, hvilket den er bestemt, og indtil
andet Sted.

Artiklen var i den Mærke: Dannelsen, men
skriftligt her kan vedkjendt sig den med et jærlig som
(Erik Schiödt)

Man er Forfatter til Anmeldelsen: illustreret
Tidende, som den siges her vedkjendt sig.

Eskert Petersen

} Endnu mere jeg trofaste at da Lds Schiödt ^{iintrent} Væsen Modellen
der
} var i Afløsningen til Borneu Støben, i de Dage den
var udstillet for Magistraten, den her ingen Forandring
indtogent.

Springvandet paa Amagertorv.
Kritik.

Illustreret Tidende for i Lovdags indl.
holdt følgende Anmeldelse af Fontænen
paa Amagertorv

Endelig! Efter aarelange Forberedelser, efter Konkurrencer og Bestillinger, efter Bladpolemik og Stridigheder, endelig har »Foreningen til Kjøbenhavns Forskønnelse« fuldført det Monument, hvortil det i Aarenes Løb krampagtig har klamret sig som sin eneste tænkelige Opgave! Desværre er det blevet Foreningens Gravmonument, thi at tænke sig, at nogen herefter vil interessere sig for denne Forening, det er umuligt.

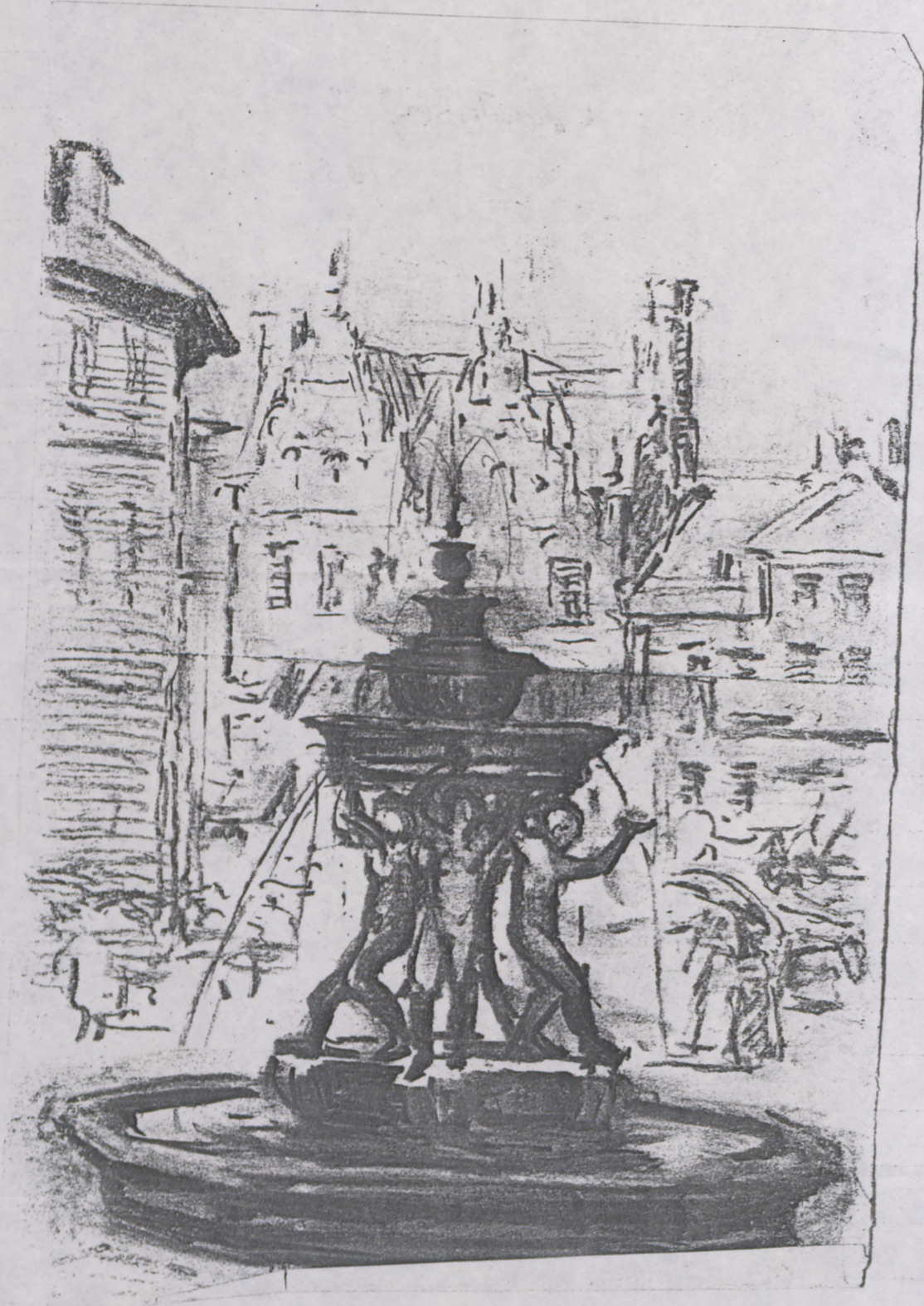
Springvandet var bestemt for Kulturvet og er komponeret med dette for Øje; i sin Beskedenhed skulde det svare til de beskedne Omgivelser, anbragt i et Hjørne af det lille Torv med de gammelags Huse og den daglige Trafik med Bøndervogne, hvis trætte Heste skulde forfriskes ved det springende Vand. Og saa forandrer den kloge Bestyrelse pludselig sin Bestemmelse og lader Fontænen anbringe paa det store, stilfulde Amagertorv midt i Byens Hovedaare, et af de faa Steder i Kjøbenhavn, hvor man føler Luftningen af en Storstad!

Og hvad er det saa for et Springvand? En Maler (Edv. Petersen) — hans Dygtighed paa hans eget Omraade ganske uanset — har dannet et arkitektonisk-plastisk Monument uden at eje hverken arkitektonisk eller plastisk Evne. Lad ham end have gjort det gratis — Skammen herfor falder paa Foreningen, ikke paa ham, men Resultatet er desværre blevet et Arbejde, som er helt forladt af alle Arkitekturens og Plastikens gode Aander. Flovt i Linier og Dekoration staar det der med sine Frøer og Vandplanter, tørt og tarveligt i sine Enkeltheder, ufint i de arkitektoniske Linier og fantasiløst i den plastiske Udsmykkelse. Kunstneren har ikke taget Synspunktet med i Beregning, saa at man ser op under de Led, man skulde have i lige Linie for Øjet osv. Kun de tre Storke (modellerede af Professor Bisson) med de udbredte Vinger har man Glæde af, trods det ubegribelige i deres Tilstedeværelse netop her; i dem er der dog Kunst, Liv og Bevægelse.

Det er trist at skulle udtale sig paa denne Maade, naar vi endelig faa et Monument i vor monumentfattige By, men det kan ikke være anderledes. Det er ikke muligt at glæde sig over dette spinkle, uharmoniske og karakterløse Springvand. Her er endnu en uløst Opgave for vore Kunstnere at tage fat paa.

E. S.

Den 9^e Novbr 1892 besøgte

Et af Edv. Petersens første skitseudkast
til Springvandet på Kultortet

Forfatteren af ovennævnte Anmeldelse
i Aftensposten, hvor den i Gips skabt
Model var udstillet og den følgende
Dag udtalt i Dagbladet Hambro
som følger -

(Se Bilaget)

Hr. E. S. ynder at optræde som
Auktoritet, med hvad det
tynde vore et Spørgsmål; men
det ser ret mærkelig ud, at
Fontainen for at vore i høj
Grad decorativ med en meget
Friskhed og godt Skøn i
Compositionen, pludselig ved
Stadens Forandring, bliver
flau og tydelig.

den 17 August 1894

Edvard Petersen

Springvandet paa Amagertorv Kritik

Lüstreret Tidende har i sit Lørdags
nummer d. 12. laaret en Anmeldelse af
Fontainen paa Amagertorv. indse tegnet & S.
For dem der har læst Bladet, vil jeg
til Sammenligning citere Slutningen
af samme Forfatter's Udtalelse om Fon-
tainen i Dagbladet Dannebrog, d. 10 Nov. 1892.
saalydende.

Virkningen vil blive i høj Grad decorativ
og der ses saa megen Friskhed og godt
Glæmør i Compositionen, at den vistnok
samt vil fremkalde den hyggelige middel-
alderlige Stemmning, som man saa godt
kender fra ældre tyske Byer. Og endogså
et saadant Springvand presset for Hüb-
torvet med det gamle Hüs, vil bringe
Folke af Forretning's Løst og den begrundede
Plads, som Springvandet saa at sige vil
künde fylde med sin Tilsynlyst.

Det ser ret mærkeligt ud at Fontainen fra at være
i høj Grad decorativ med saa megen Friskhed og
godt Glæmør i Compositionen pludselig ved
Pladsens Forandring, bliver pludselig og kedelig.

d. 20 Maj 1894

Edvard Petersen

Bundgaards Cefion.

—o—

En Prøveopstilling.

De, der i den senere Tid passerer Esplanaden, vil have lagt Mærke til, at det terrasseformede Rosenparti ved den engleste Kirke er bleven sløffet. Grunden hertil er, at der her inden længe, rimeligvis sidst i næste Uge, vil blive foretaget en Prøveopstilling af Billedhuggeren **Bundgaard's** meget omtalte Cefion-Gruppe.

Cefion-Gruppen, der har hentet sit Stof fra det kendte Sagn om Sjællands Tilblivelse, er som bekendt tænkt som Midtpunkt i et nægtigt Fontæne-Anlæg. Foran den af vældige Dyetrukne Blov skal Vandet sprudle frem i en slumrende Ring og vælde som Kaslader ned i to, tre trappeformigt anbragte Bassiner. Fra Dyenes Næsebor saavel som fra Havmands- og Nymfeskulpturer langs Bassinets Sider skal mindre Straaler springe frem, og det hele Ensemble vil saaledes blive af imponerende Virkning. Set nedefra vil den kolossale Cefionstiftelse tegne sig paa Stræntens Top mod Luften bagved, og helt nede fra Amalienborg Plads vil man kunne se de vældende Bænde, der saaledes vil danne en smuk Afslutning paa Amaliegade saa vel som en pompøs Indledning til Kanjelinie og Frihavnen. København, Vandenes Dronning, vil i Bundgaard's Cefionstiftelse kunne se sit eget Bæsen kunstnerisk legemliggjort.

Hvorfra, spørger man maaste, skal imidlertid alt det meget Vand komme, som Bundgaard's Fontæne kræver? Thi her maa ikke spares, Vandet skal vælde, slumme, bruse rigt og mægtigt. København har jo ikke den Rigdom paa Vand, som f. Ex. Rom, i hvis talrige Fontæner Strømmene risler ved Dag og Nat.

Netop derfor har Bundgaard valgt at lægge sit Cefionspringvand her, lige ind under den gamle Stadsgrav. Fra den skal Vandet tages, og til den skal det atter ledes tilbage. Man opnaar da paa samme Tid at sætte Stadsgravens stagnerende Vand i en højst fornøden Circulation.

Omkostningerne ved Cefionsfontænen anslaaes af Kunstneren selv til ca. 100,000 Kroner. Det samme har Absalonsmonumentet paa Højbroplads og Danmarksmonumentet paa Kunstnernespladsen kostet. Alene Maskiner og Ingeniørarbejde sluger de 30,000 Kroner.

Udbyttet bliver for Hr. Bundgaard selv ikke stort; han maa væsentlig lade sig nøje med Eren. Sige siden 1890 har han syset med Cefions-Tanken og holdt fast ved den gennem vrelende Tider og under megen Ugunst. Et af de haardeste Slag, der har ramt den ihærdige Kunstner, var da hele Gruppen, nu for to Aar siden, blev ødelagt af Frosten.

Gruppen staar nu paany ganste som den stod da — særdbig til at stilles op. Det er altsaa at haabe, at intet nyt Uheld maa ske, men at Cefionspringvandets hvide Gipsstikfælsler snart i disse skønne Sommerdages Sol maa kunne fremstille sig for det københavnske Publikums kritiske, prøvende, men overfor det virkelig værdisulde ogsaa oprigtigt og uforbeholdent anerkendende Dom.

Gefion-Springvandet.

Der prøves.

— Naar en By ikke har sit store Springvand, sætter man al Kraft ind paa at faa det, sagde den norske Kunsthistoriker Jens Thiis i Kunstindustrimuseet. Og han tilføjede: — Her i Byen f. Eks. Dragespringvandet foran Raadhuset.

Havde han været mere bykendt, vilde han have sagt: Gefion. Faktisk er Billedhugger Bundgaard's Kunstværk Springvandet her i Byen. Dets Popularitet er forlængst fastslaaet. Med en største Opmærksomhed har Folk set Springvandets forskellige Udviklings-Stadier, Vejene omkring blive anlagte og kantede med knejsende Bautasten og nu Partiet fra Amaliegade til Gruppen bliver omformet til statelig Vej med Blomsteranlæg langs Siderne og brede, fliselagte Fortøve. Med nogen Utaalmodighed spørges der saa selvfølgelig: hvornaar skal det til at være Alvor.

Ja, idag til Morgen, var der altsaa Springvandsprøve. Billedhugger Bundgaard, som Vinteren igennem har været

syg af en Læddegigt, han paadrog sig ved det vaade og kolde Arbejde herude i Efteraaret, var lige vendt tilbage fra et Rekreations-Ophold i Jylland; han havde endnu City-Tasken fuld af Oldsager, han, som den gode Fortids-Elsker han er, havde fundet i sin Hjemstavns Pløjemark. Arkitekt Clemmensen og Afdelings-Ingeniør Karstens samt Hassel & Tvedts Vandkunstnere havde et møde. Og saa gik det altsaa løs.

Foran Ploven skummede Vandet i en levende Flue, strømmende ned af Kaskaderne langs Gruppens Sider. Her spyede de to Vildmænd forbitret deres Straaler op med Gefions sejgt trækkende og uroligt stejlede Okser. Fra de to Huller, hvor de forgyldte Bronceslanger, som snor sig om Stenstøtterne ved Bassinkanten, vil smutte ned, rejser Vandet sig i brusende Søjler. Og i samlet Strøm fisler det udover de forskellige Fald, glitrende i den iskolde Floraars-Sol, og ned i det nederste Bassin. Hvorfra det flyder ud gennem en Række Aabninger langs Kanten — ned igen i den underjordiske Beholder, fra hvilken det pumpe- des op.

Nær ved ser det smukt og fornøjeligt ud. Et Stykke borte allerede er Vandet uden synderlig Virkning. Bundgaard's storliniede Gruppe og det hele pompøse Anlæg forlanger meget mere Vand, voldsommere Brus, en anderledes overdaadigt skummende og fraadende Ødslen. Det kan lige saa godt gøres straks og uden lange Overvejelser; det bliver dog nødvendigt. Saa stiltørdigt tør man ikke antage, at Gefion pløjede Sjælland ud af Vänerens Vande.

Endda har man for ikke at dele Strømmen for meget, fjernet det sidste Fald. Endvidere vil Billedhuggeren nu lagge de altfor sirligt glatte Granit-Kanter for at gøre Vandet mere levende. Men Vand skal der til i rigere Masser, for at det Hele skal komme til sin Ret.

— Og saa aflægger vi Visit inde i Springvandet for at se, hvordan det Hele egentlig gaar til. Gennem en snever Gang paa Langelinie-Rampens Side vandrør man ind i Jorden — nok saa komfortabelt, ved elektrisk Lys. Det er et helt net Maskinkammer, som findes indrettet hernede, endda med Luftventiler til begge Sider. Her ser vi altsaa den ikke videre store, elektriske, 20 Hestes Maskine, som sætter Pumperne i Gang; de suger Vandet fra en vældig Beholder inde under Maskin-Kamret. En Luge fører ned til det sorte Dyb, der er diskret og vilde være virkningsfuldt som en af Middelalderens Oublietter.

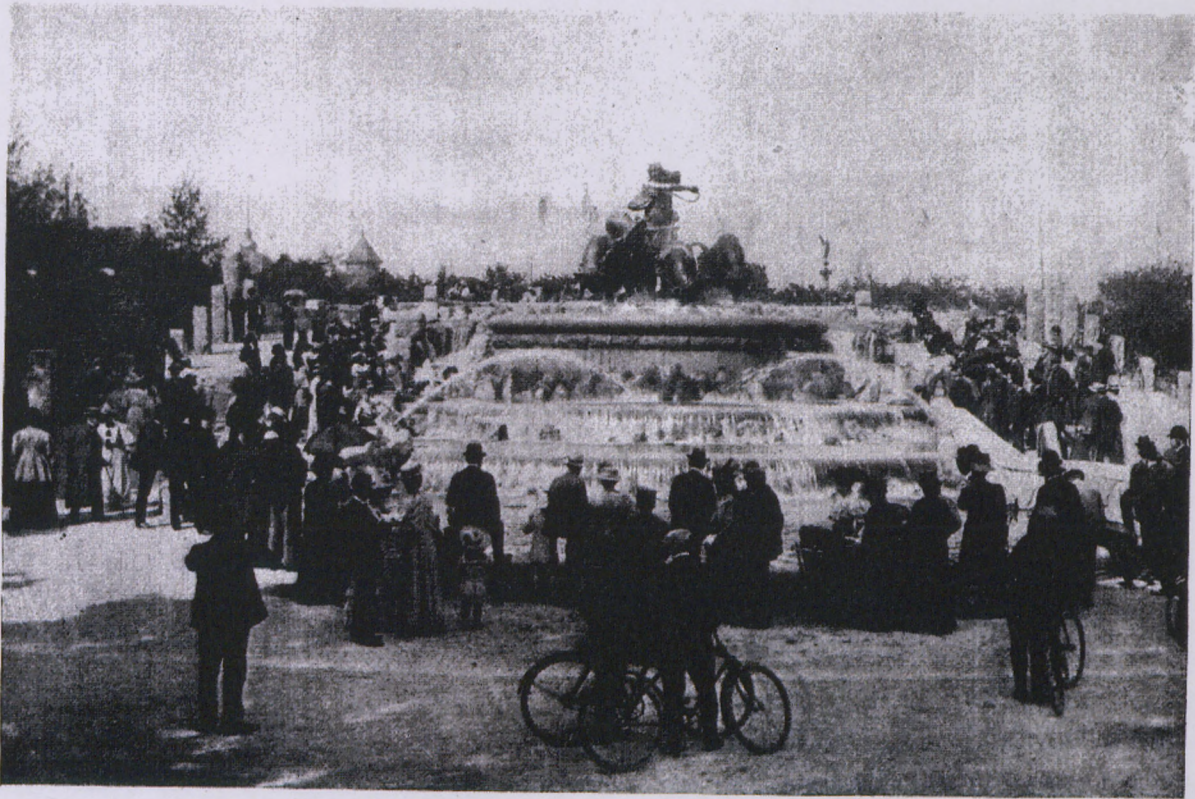
Der er saa den tykke Rør-Ledning til Kaskaderne, der til Ormene, og hine til Vandmændene; et Par ganske spinkle Rør repræsenterer Næseboerne. Et Tryk paa en Hane, og Maskinen sætter sig i Bevægelse, brummende som et tirret Rovdyr — et Rovdyr af tyve Hestes Kraft. Men altsaa dog ikke kraftigt nok. Heldigvis er der Plads til endnu et Trækdyr af samme Størrelse. Og da Rørene ikke skal være større, kan det Hele suppleres meget let og røgenlunde hurtigt. Bekostningen vil være 5000 Kr., hvad der vel kan overkommes. For det maa til.

Men hvornaar kan det saa blive færdigt?

Ja, Billedhugger Bundgaard vil nødigt profetere. Der er saa mange Faktorer, det afhænger af. Nu skal Plinten først lægges i Bly, det vil ske allerede i de kommende Dage; Blyets Farve er jo nok temmelig død straks, men der vil hurtigt i dets Ujævnheder samle sig Kobberpartiklerne fra Broncedyrene til et grønt Overtræk. Saa skal Rørene anbringes til Næsehullerne: foreløbig er der en stor, aaben Firkant i hver af Okserne, hvor en Mand kan krybe ind — som i Troja-Hesten. Et og Andet vil der være at rette; det skal jo være fuldt færdigt og i Orden for de lange Tider... Men Kongens Fødselsdag — der tillige er Billedhuggerens Faders Fødselsdag — skulde det da gerne springe første Gang for Alvor.

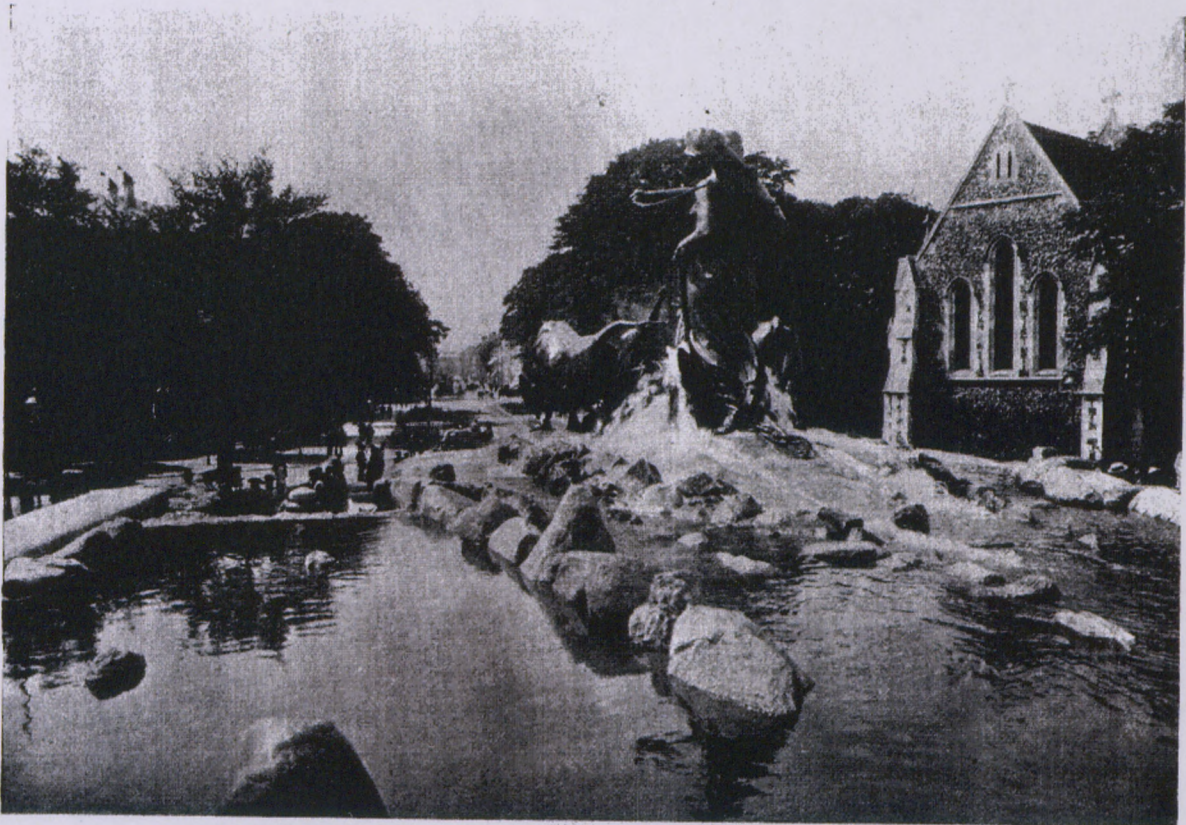
Gefions Maskinmester kommer netop ned og fortæller, at en lille Fugl har bygget Rede i Statuens Dragt. Det lyder poetisk. Men det er tillige et illustrerende Tegn paa, at Gefion ikke blev smykket paa en Dag.

Aug. 19, 2/6 - 1908

Billedhugger Bundgaards Gefions-Springvand paa Indvielsesdagen

Fot. Rolfsaad

Gefions-Springvandet, set bagfra (tilhøjre den engelske Kirke, i Baggrunden Amalienborg Slot)

Fot. I. Aagaard

STADSARKITEKTEN.

København, d. 26. November 1924.

Skrivelser m. m., denne Sag vedrørende, bedes betegned med

J. A. N° 234
1924.

Hermed Bilag.

Magistratens 4de Afdeling.

(kuv: Direktøren for Københavns Vej- og Kloakanlæg).

Paa given Foranledning tillader jeg mig hermed at fremsende Forslag til Anbringelse af en Inscription paa Gefion - Springvandet.

Inscriptionens Bogstav-Typer er tænkt udførte af Bronze efter eksisterende Modeller og anbragte paa en af de tilhuggede Granitsten som vist paa Beliggenhedsplanen og Tegningen i Maal 1 : 10.

Med Hensyn til Inscriptionens Ordlyd skal jeg gøre opmærksom paa, at Billedhuggerens Navn ikke er medtaget her, da dette tillige med Aarstal staar indhugget i en Sten i Nærheden af det for den paatænkte Inscription foreslaaede Sted.

Udgiften ved Anbringelse af denne Inscription, heri indbefattet Refusion, vil andrage ca. 250 Kr.

W. Wright

Stadsing. Dir. F.

30

~~I 670~~